

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש הסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
 לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
 צוקללה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתמג

ערב שבת קודש
יום הכיפורים
 ט' בתשרי ה'תשע"א

יוצא לאור על-ידי
 מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

הרביעי", ורק הרביעי קורא את קרבן היום בלבד
 "וביום השני"¹⁰⁹. וכיוצא-בזה בכל ימי חול-המועד¹¹⁰.
 אולם יש רבנים המחזיקים בהנהגה החדשה מתשמ"ט
 דווקא¹¹¹. על המרא-דאתרא בכל קהילה להודיע לכל
 הציבור שלו את הכרעתו עבורם בזה.
 בקרבנות בתפילת מוסף אומרים בארץ-הקודש
 "וביום השני", "ומנחתם".
 בכל ימי חול-המועד (כמו ביום-טוב), חייבים
 האנשים לשתות בכל יום רביעית יין, לקיים מצוות
 שמחת-יום-טוב.
 בדבר ביקור בקברי צדיקים בחול-המועד - ניתן
 להתפלל שם על הצריכים לישועה, אף ש"הנפשות
 עולות למעלה ואינן מושגות".
מסעות-מבצעים: במשך ימי חול-המועד יש
 לנסוע מחוץ לעיר לעורר יהודים בענייני תורה
 ומצוות, כולל הפצת המעיינות, ולדאוג לכך שיהיו
 גם שם ארבע מינים כשרים, כולל הוספה במניין
 ההדסים, לפחות עוד ג' הדסים; ומה טוב - לצרף
 לנסיעה גם את ה'אשת חבר', וכמו כן את הילדים,
 לחנכם גם בענייני הפצת המעיינות.
 ברכת הדלקת הנרות: "להדליק נר של שבת-
 קודש", כרגיל.

109 משא"כ בחו"ל מוסיפים לקרוא לרביעי' גם את 'ביום
 השלישי', משום ספיקו של יום.
 110 ההתכתבות בין הר"ב נאה ז"ל לבין הרבי בנדון נדפסה
 לראשונה במלואה ב'פרדס חב"ד' גיליון 16.
 111 דיון בנושא התקיים ב'התקשרות' גיליונות תר"מ-תרמ"ג,
 וראה גם בגיליון תרנ"א.

בו מצוות "חציו לכם" דיום-טוב, ו"לענגו" דשבת,
 לכן נשאר בו על כל אחד ואחד הציורוי המלא של
 "חייב לעסוק בתורה יומם ולילה ממש" (מלבד
 זמני התפילה ומלבד שמחת יום-טוב ומבצעים),
 (כמובן).
מבצע חינוך:
 בהוראת כ"ק רבותינו, אדמו"ר מוהרי"צ והרבי
 נשיא דורנו, על המורים/ות לשמור קשר עם
 התלמידים/ות בימי חול-המועד.
 מותר (ומצווה) לפתוח בית-ספר, ואם יש צורך
 - גם לכתוב, כדי להעסיק את התלמידים שלא
 יסתובבו ויבלו את זמנם בחוצות בימי חול-המועד,
 שאין לך 'דבר האבד' יותר מזה.

שחרית:
 היום (ומכאן ואילך) אין מברכים 'שהחינו'
 על הלולב (וגם ב'מבצעים' - למי שכבר בירך על
 הלולב בחג זה).
 אין מניחים תפילין בכל ימי חול-המועד.
 תפילה של חול, יעלה ויבוא. הלל, הושענות 'אבן
 שתיה', קדיש תקבל. שיר-של-יום, לדוד ה' אורי,
 קדיש יתום.

קריאת התורה: מוציאים ספר-תורה וקוראים
 בפרשת פינחס לארבעה עולים. על-פי הוראת
 הרבי - נראה שיש לנהוג כמנהג הרווח באה"ק
 לקרוא לכל עולה את פרשת היום (היום) - 'ביום
 השני' ארבע פעמים, וכן הלאה, ולא כפי שהנהג
 על-פי ההקלטה משיחת י"ז תשרי תשמ"ט ששלוש
 העליות הראשונות הן כמו בחו"ל: כוהן - "וביום
 השני", לוי - "וביום השלישי", ישראל - "וביום

לזכות
 אנשי החסד הדגולים
 הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
 ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
 בני הרה"ח ר' שלום ישעני' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ט' בחשרי ה'תשע"א – ט"ז בחשרי ה'תשע"א

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ט' בתשרי	הלי שמיטה ויובל פרק ט-יא.	הלי מעשה הקרבנות פרק יא.	מ"ע קלח. מל"ת רכו. מ"ע קלט.
ש"ק	י' בתשרי	פרק יב-יג. שאלו שלום וגוי. ספר עבודה והוא ספר שמינו. הלי בית הבחירה.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק יב.	מל"ת קסט. קע. מ"ע קפג. מל"ת רכח. מ"ע כ.
א'	י"א בתשרי	פרק ב-ד.	פרק יג.	מל"ת עט. פ.
ב'	י"ב בתשרי	פרק ה-ז.	פרק יד.	מ"ע כא.
ג'	י"ג בתשרי	פרק ח. הלי כלי המקדש והעובדים בו.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק טו.	מ"ע כב. מל"ת סז. מ"ע לה.
ד'	י"ד בתשרי	פרק ג-ה.	פרק טז.	מל"ת פח. פב. מ"ע לד. מל"ת פו.
ה'	ט"ו בתשרי	פרק ו-ח.	פרק יז.	מ"ע כג. מל"ת עב. מ"ע לב. לו.
ו'	ט"ז בתשרי	פרק ט-י. הלי ביאת המקדש.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק יח.	מ"ע לג. מל"ת פח. פז. עג. קסג. קסד.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השרצה**	זמן זריחה	זמן ציצית ותפילין	זריחה	סוף זמן ק"ש	צות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
ו', ט' בתשרי	3:24	4:13	4:35	5:32	8:28	11:35	12:06	5:44.6	6:09
ש"ק, י' בתשרי	3:25	4:14	4:35	5:33	8:29	11:35	12:06	5:43.2	6:07
א', י"א בתשרי	3:26	4:14	4:36	5:34	8:29	11:34	12:05	5:41.9	6:06
ב', י"ב בתשרי	3:27	4:15	4:37	5:34	8:29	11:34	12:05	5:40.6	6:05
ג', י"ג בתשרי	3:27	4:16	4:37	5:35	8:29	11:34	12:04	5:39.3	6:03
ד', י"ד בתשרי	3:28	4:17	4:38	5:36	8:29	11:33	12:04	5:37.9	6:02
ה', ט"ו בתשרי	3:29	4:17	4:39	5:36	8:29	11:33	12:03	5:35.6	6:01
ו', ט"ז בתשרי	3:30	4:18	4:39	5:37	8:29	11:33	12:03	5:34.3	5:59

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
יום-הכיפורים	5:07	5:22	5:14	5:25
חג-הסוכות	5:00	5:16	5:07	5:18
שבת חוה"מ	4:58	5:13	5:04	5:15

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מזל: מזון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרנוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il אינטרנט: chabad@chabad.org.il דואר אלקטרוני: ISSN 0793-7474

יום שישי

ט"ו בתשרי, א' חול-המועד¹⁰⁷

יום חמישי בערב - מוצאי יום-טוב¹⁰⁸:

ערבית: אתה חוננתנו. יעלה ויבוא.

אם שכח - בכל תפילות חול-המועד, או שנתפסק בזה, ונזכר לאחר 'ברוך אתה ה' של סיום הברכה, יסיים "למדני חוקיך", יתחיל "יעלה ויבוא" ומשיך כסדר. אם נזכר אחר סיום הברכה קודם 'מודים' - אומר זאת שם, ומשיך "מודים" (לא חזרת "ותחזינה"). אם התחיל 'מודים' חוזר ל'רצה'. אם כבר סיים "יהיה לרצון" האחרון, חוזר לראש התפילה. אם נזכר בשחרית מתפלל שתיים - הראשונה לחובה, והשנייה לתשלומין.

הבדלה בסוכה. כשמבדיל על היין מברך אחר ברכת "המבדיל" גם "לישב בסוכה".

שמחת-בית-השואבה נעשית בשנים האחרונות בלילות חול-המועד בכל אתר ואתר בפרסום גדול וברחובה של עיר, בהשתתפות תזמורת וברוב עם. כמרוכז נעשית שמחה וכו' לנשים בפני-עצמן.

המניחים את הלולב ומיניו במים, מצווה להחליף בחול-המועד מדי פעם את המים, כדי שישאר הלולב לח והדור.

במשך ימי חול-המועד מחליפים את ההדסים והערבות, כולם או חלק מהם, אבל אין לוקחים בכל יום ערבה חדשה.

מבצע תורה:

מכיוון שחול-המועד אסור במלאכה, וגם אין

הכוהנים מכוסות בטלית.

הכוהנים מפנים את פניהם לשמאלם, לימינם ולאמצע, בכל אחת מהמילים: "יברכך", "וישמרך", "אלריך", "ויחונך", "אלריך", "לך", "שלום".

כשואמרים תיבת "יברכך" - המתברך ראשו באמצע. ה' - מיסב ראשו לימינו. וישמרך - באמצע. יאר - לשמאלו. ה' - באמצע. פניו לימינו, וכן הלאה עד לתיבת שלום - באמצע. כשמזכירים הנהנים את השם, אין הקהל אומרים "ברוך הוא וברוך שמו", וכן אין אומרים "כן יהי רצון" וכדומה.

כשהכוהנים נושאים כפיהם במוסף של יום-טוב אומרים הקהל "ריבוננו של עולם..." - בשעה שהכוהנים מנגנים דווקא, אבל כשהכוהנים אומרים את התיבות, צריך לשמוע. כשמנגנים הכוהנים לפני התיבה "וישם", אומר הקהל "ריבוננו של עולם... הצדיק". כשמנגנים לפני תיבת "לך" - "ואם... אלישע". כשמנגנים לפני תיבת "שלום" - "וכשם... לטובה". וכשהכוהנים אומרים תיבת "שלום", מסיימים "ותשמרני ותחנני ותרצני".

"אדיר במרום..." - אומרים אחר עניית אמן, כשעדיין הטלית על הפנים.

קידוש:

"אתקינו" דיום-טוב, "אלה מועדי", וברכות "בורא פרי הגפן" ו"לישב בסוכה".

המסוכים מברכים "לישב בסוכה" אחרי ברכת "המציא".

מבצע לולב:

הרבי הנהיג, אשר בימי חג הסוכות יוצאים עם הד' מינים לרחוב וכיוצא בזה, מקומות שם נמצאים בני ובנות ישראל לזכותם במצווה זו. גם במבצע לולב משתדלים שייטלוהו בסוכה. [וכן לכבדם במיני-מוזנות, ולברך עמהם "לישב בסוכה"].

ידועה הנהגת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, אשר הד' מינים שהוא מברך עליהם הוא מוסרם כדי שהקהל יוכל לברך עליהם. "מסופר על אחד הרה"צ (כמדומה מפולין) שהתנהג כן בקביעות, וכששאלוהו: והרי על-ידי המשוש נוגעים בהעניין ד'הדר' ענה, שאין לך 'הדר' [יותר] מזה, שכמה וכמה מבני-ישראל יקיימו בו מצווה נעלית זו!!".

¹⁰⁷ לפני חול: ערבית דיו"ט. הדלקת הנרות: שלי-יום טוב, ושהחיינו. סדר הקידוש בסוכה, הפעם: יין, קידוש, שהחיינו, לישב בסוכה. בהוצאת ס"ת בשחרית אומרים י"ג מדות פ"א, רבש"ע וכו', מוציאים ב' ס"ת וקוראים לה' עולים כדאמול 'שור או כשב', בספר הב' למפסיר כדאמול, הפטרה "ויקהלו אל המלך שלמה", אשרי, יהללו, מוסף כדאמול, נשיאת-כפיים וכו'. מנחה של יו"ט. ערבית לשבת מתחילים במזמור לדוד. מצרפים את חלת עירוב-התבשילין ללחם-משנה בליל שבת וביום השבת (ואוכלים אותה ואת התבשיל בסעודת היום).
¹⁰⁸ לעניין בן חול"ל הנמצא בארה"ק ולהיפך, הפסיקה הרגילה של רבותינו נשיאנו בזה היתה ע"פ נגלה (ולא ע"פ פס"ד אדה"ו בשו"ע מהדו"ת סי' א ס"ח, לפי המקום בו נמצאים בפועל). ראה במהדורה האחרונה של הליקוט בנושא, בס' 'נתיבים בשדה השלחנות' ח"א עמ' קג. וע"ע.

הלימוד מהיותו של יונה הנביא מעולי הרגלים

מה מוסיפה עובדת היותו מעולי הרגלים לזה ששאב רוח-הקודש בשמחת בית-השואבה? • עלייה לרגל קשורה עם הליכה ברגלים כפשוטה • כאשר עבודתו של יהודי היא באופן של "רגל" וקבלת עול, ללכת למקום שנדרש בלי עירוב הרגשתו האישית, ראוי הוא לראות אלוקות • שיאה של התמסרות זו - בעת אמירת "שמע ישראל" בסיומו של יום הכיפורים • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ב. ביאור עניין העלייה לרגל - בעבודת האדם: קריאת הימים טובים בשם "רגלים" - "שלש רגלים תחוג גו"³ - היא מפני שהעלייה לראות את פני ה'" צריכה להיות ברגל דווקא. ואין זה "מליצה" בלבד, שהליכה סתם היא ברגל, אלא זהו עניין הנוגע להלכה - כדאיתא במשנה⁴ "איהו קטן (שפטור מראייה) . . כל שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית, שנאמר שלש רגלים", "הראוי לעלות ברגליו חייב הכתוב", וכן בגמרא - "חיגר ברגלו אחת פטור מן הראייה שנאמר רגלים"⁵, "רגלים פרט לחיגר"⁶. והיינו, שרק מי שיכול לעלות לרגל ברגליו - יש לו שייכות לעניין העלייה לרגל, אבל מי שאינו יכול לעלות ברגליו - אף שביכולתו ללכת באופנים אחרים - אין לו שייכות לזה, כיון שעניין לראות

א. בהמשך לדובר . . יש לבאר דיוק נוסף בדברי הירושלמי¹, שאינו מסתפק באמרו שיונה בן אמיתי שאב רוח הקודש משמחת בית השואבה, אלא מקדים לזה "יונה בן אמיתי מעולי רגלים היה": לכאורה אינו מובן כלל - למאי נפקא מינה? הרי כוונת הירושלמי היא לספר ש"למה נקרא שמה בית שואבה שמשם שואבים רוח הקודש", ומשם שאב יונה בן אמיתי את נבואתו, ולמאי נפקא מינה אם היה "מעולי רגלים" או לא? ובפרט שהדבר מובן בפשטות - מכיוון שיונה בן אמיתי השתתף בשמחת בית השואבה, שהשאיבה היתה במעייני השילוח - מסתמא עלה גם לראות את פני ה'"² בבית-המקדש! ובהכרח לומר, שעניין העלייה לרגל ("מעולי רגלים היה") הוא הקדמה לעניין "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה", "שמשם שואבים רוח הקודש", כדלקמן.

מקיפים בהן - אומרים 'הושענא' לפניו ולאחריהו. הושענא דיום זה: "למען אמתך". מנהגו שהש"ץ מתחיל לומר בקול רם מאות ס' או ע'. מדויקים לעשות היקף אחד שלם סביב הבימה, ומסיימים אותו באמירת אות ת'. ההקפות הן (נגד כיוון השעון) מזרח - צפון - מערב - דרום (מי שהתחיל ממקומו - ישרים סיבוב).

מי שאין לו ד' מינים - ייקח מאחר שכבר סיים ויקיף גם הוא. מי שאירע לו אָבֶל (רח"ל) בחג, אינו מקיף, וכן אָבֶל על אביו ואמו במשך כל י"ב חודש אינו מקיף. ויש לו לכבד בארבעת-המינים שלו אדם אחר שאין לו ד' מינים - שיקיף הוא. את הפסוקים "כי אמרת... (ודומיו, שבסוף כל הושענא) אומרים רק בהושענא-רבה. בשנים האחרונות הורה הרבי לנגן "הושיעה את עמך... בניגון הידוע. את הפסוק "למען דעת... שבסוף ההושענא, אומרים בקול רם כשמכניסים את ספר-התורה להיכל.

מותר להחזיר לולב למים ביום-טוב, ואף להוסיף עליו מים (עד מחצית מהכמות הנמצאת), אבל לא להחליף את המים. על-פי-עירוב נשמרים המינים כראוי ללא מים כשהם סגורים היטב בתוך נרתיק ניילון (שהוכן מערב יום-טוב, עם ריסוס קל של מים פנימה, ליציירת לחות), או בתוך נייר-כסף.

קריאת התורה: 'אתה הראת'. בפתיחת הארון אומרים פעם אחת י"ג מידות. "ריבוננו-של-עולם", יהיו לרצון, ואני תפילתי (פעם אחת), וממשיכים כרגיל: "ברוך שמי... ישועה ורחמים". מוציאים שני ספרים-ליתורה, את הראשון מוליך הש"ץ, וקוראים בספר הראשון לחמישה עולים (ויקרא כב) "שור או כשב", מניחים ספר שני על הבימה ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה. קוראים למפטיר בספר השני (כמדובר כט) "ובחמישה-עשר יום". הגבהה וגלילה.

הפסרת היום (וזכריה יד): "הנה יום בא לה'", ומזכירים קדושת היום בכריכה אחרונה. אשרי. הש"ץ נוטל את ספר-התורה השני ואומר 'יהללו'. חצי קדיש. מוסף של יום-טוב.

נשיאת כפיים: הכול מכסים את פניהם בטלית, וגם את הילדים מכניסים תחת הטלית. גם ידי

בנחת): "הודו... ", ואומרים בנחת "יאמרו נא בית אהרן... "; "הש"ץ מקריא: "יאמרו נא בית אהרן... ", והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו... ", ואומרים בנחת "יאמרו נא יראי ה'... "; "הש"ץ מקריא: "יאמרו נא יראי ה'", והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת) "הודו...".

הנענועים: מנענעים את הלולב ומיניו ארבע פעמים בהלל: ב'הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו', ב"אנא ה' הושיעה-נא", ובכופלו ובין שני הנענועים ב"אנא ה' היה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו עושה הפסק כלשהו, כגון הנחת האתרוג, פיזור הרגליים, סידור הטלית על כתפיו וכדומה, וב'הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו' הראשון אשר בסוף ההלל. ואם בירך על הלולב בבית-הכנסת קודם הלל, אינו מנענע ב"אנא ה' הושיעה-נא" אלא פעם אחת.

סדר הנענועים: "הודו" - לדרום (הכיוון המדויק לכל הצדדים - כנ"ל בברכת הלולב), "לה'" - אינו מנענע (אבל מצרף אמירתו לאמירת מילת "הודו"), "כי" - לצפון, "טוב" - למזרח, "כי" - למעלה, "לעולם" - למטה, "חסדו" - למערב. "אנא" - לדרום ולצפון, "ה'" - אינו מנענע, "הושיעה" - למזרח ולמעלה, "נא" - למטה ולמערב¹⁰⁵.

הושענא: מוציאים ספר-תורה אחד, והמוציאו עומד איתו ליד הבימה ומחזיקו¹⁰⁶. ארון-הקודש נשאר פתוח עד גמר אמירת ההושענא. כמדומה שנהוג להקיף בבית-הכנסת גם כשמתפללים ביחיד.

באמירת ההושענא היה הרבי מחזיק את ארבעת המינים בשתי ידיו, ומצמידם לחזהו. אומרים תיבת "הושענא" בראש ולאחרי כל ארבעת ה'אותיות' המקדימות (הושענא למענך אלוקינו... בוראנו...), וכן קודם כל 'אות' שבסדר אותו היום (הושענא למען אמתך, הושענא למען ברייתך... - כך נהג הרבי). באותיות שאומרן החזן בקול רם - שאו

105 צ"ע איך מקיימים כראוי אמירה וענייה דש"ץ וקהל ב'הודו' וב'אנא', כשלמעשה כל אחד אומר ומנענע בקצב שלו.
106 בלוח כולל-חב"ד כתוב שאם לכולם יש לובים, יניחו את ספר-התורה על הבימה. וע"ע.

3 משפטים כג, יד.
4 ריש חגיגה ופרש"י.
5 שם ג, א.
6 שם ד, סע"א.

1 סוכה פ"ה ה"א. הובא בתוס' סוכה נ, רע"ב.
2 תשא לד, כד. וילך לא, יא.

את פני ה"י", "כדרך שבא לראות כך בא ליראות",⁷ קשור עם גלילים ביראות דווקא.

ג. וכיבור העניין:

עניין ה"רגל" באדם - אין זה אבר הנותן הבנה באדם, ואפילו לא אבר הנותן הרגש באדם (עניין השייך ללב), ואפילו לא אבר המעכל את המזון ומבררו, להבחין (על כל פנים על-פי טבע) מהו פסולת ומהו אוכל וטוב; הרגל - אינו אלא אבר שמוליך את האדם ממקום למקום, ומצד עצמו אין בו שום רצונות ועניינים כלל, והוא רק ממלא את הפקודה שמקבל מהמוח והלב, שהם ה"שליטין"⁸ באדם.

ועל-פי זה יובן עניין ה"רגל" באיברי הנשמה - שהרי איברי הגוף מכוונים כנגד איברי הנשמה, שגם בה ישנם רמ"ח איברים וש"ה גידים, וכל איבר שבנשמה מתלבש באיבר המתאים שבגוף⁹ - שהוא עניין העבודה שאינה על-פי שכל והבנה, וגם אינה על-פי הרגש (אפילו הרגש הטבעי), אלא עבודה של קבלת-עול בלבד, ללא עריבות ותענוג ("געשמאק") כלל:

כיון שקיבל "פקודה" ללכת למקום פלוני, לצאת מהמעמד ומצב שנמצא בו עתה, ולילך למקום אחר - אזי עבודתו היא עבודה של "רגל", שמוליכו ממקום שהיה בו עד עתה, "אסורה מכאן", כדי "להתקרב לשם"¹⁰.

ועבודה זו היא מצד קבלת-עול - שאין לו בזה לא תענוג בשכל, לא הרגש הלב, ואפילו לא רגש טבעי, ואדרבה - זהו אצלו עניין של "עול", דהיינו דבר כבד, שעשייתו היא רק מפני ציווי הקב"ה - על-ידי עצם הנשמה שלו, הנקראת ה"ראש" שבנשמה.

וכאשר יש אצלו אופן העבודה של עלייה לרגל, אזי יכול להיות שבהיותו נבוא יהיה אצלו עניין "לראות את פני הוי"ו" - לא רק "ליראות", דהיינו שהקב"ה יראה אותו, אלא גם "לראות", שהוא

יראה את הקב"ה.

ובאופן של "כדרך שבא לראות כך בא ליראות": כשם שהקב"ה רואה אותו (לא רק בחיצוניותו, אלא) לאמיתותו ולפנימיותו, בכל הפרטים ופרטי-פרטים, ככל שיהיו מוסתרים ונעלמים - כך הוא בעניין "בא לראות" (שהוא רואה אלקות), שראיתו היא לא רק באור הממלא כל עלמין שהוא בגלוי, אלא הוא עומד בהתאחדות ובהתקשרות עם פנימיות אלקות¹¹.

ד. וזוהי בקשתו של כל אחד ואחד מישראל, החל מראש-חודש אלול¹² - "את פניך הוי"ו אבקש"¹³, דהיינו שמבקשים (לא סתם גילוי אלקות, אלא) הארת פנים, פנימיות אלקות.

וממשיכים בבקשה זו במשך כל חודש אלול, ראש-השנה, עשרת ימי-תשובה ויום-הכיפורים, ועד שבסיומו של יום הכיפורים אכן פועלים עניין זה - באמירת "שמע ישראל הוי"ו אלקינו הוי"ו אחד"¹⁴, שעניינה (כפי המובא בסידורים) לא רק מסירות-נפש בכוח, כמו בקריאת שמע של כל השנה כולה, אלא מסירות-נפש בפועל - שזוהי תכלית העלייה שיכולה להיות בנבוא.

אלא שביום הכיפורים עניין זה הוא בתנועה של עלייה, על דרך עניין קריאת שמע; והרי צריך להיות קריאת שמע ותפילין יחד, היינו שתהיה גם המשכה למעלה למטה - הנה על זה באה עבודת חג הסוכות, כמו שכתוב¹⁵ "בכסה ליום חגנו", שהעניינים ש"בכסה", "חג שהחודש מתכסה בו". זה ראש השנה¹⁶, מתחילה המשכתם למטה בגלוי "ליום חגנו", בחג הסוכות¹⁷,

(11) ראה אוה"ת ס"פ וירא (קג, ב ואילך).

(12) סידור ארה"ו. וראה בארוכה שער הכולל פ"א סכ"ח. וש"נ.

(13) תהלים כז, ה. וראה לקו"ת האינוניו עד, א. דרושי סוכות פב, ב. דרושי שמע"צ פז, א. ובכ"מ.

(14) ואתחנן ו, ד.

(15) תהלים פא, ד.

(16) ר"ה ת, סע"א ואילך. וש"נ.

(17) ראה סד"ה ולקחתם לכם תרצ"ו - י"ל בקונטרס חודש תשרי שנה זו (ונדפס בסה"מ קונטרסים ח"ג ע' קפח,

ולאח"כ בסה"מ תרצ"ו ע' 39. וש"נ).

בשולחן-ערוך אדמו"ר הזקן נפסק, שהנכנס לסוכת חבירו ל"שינה וטיוול", מברך "לישב בסוכה". והנכנסים לביקור קצר ומסתפקים אם זו קביעות, משתדלים לכבדם במיני מזונות יותר מכביצה על-מנת שיברכו כדיון.

אין מנשקים את הסוכה בכניסה או ביציאה. ממצוות שמחת יום-טוב לשתות בכל אחד מימי החג רביעית יין, אך אפשר לצאת ידי חובה בשתיית הרביעית מכוס הקידוש (גם כלילה).

שחרית:

משכימים ומקדימים לקיים מצוות לולב, ובפרט בפעם הראשונה. אסור לאכול לפני נטילת לולב. והבריאים גם אינם טועמים לפני-כן.

נטילת לולב בסוכה היא מצווה מן המובחר, ואפילו קודם התפילה מברכים בסוכה. וגם אם יורדים גשמים, מצווה מן המובחר להמתין עד שייפסק הגשם כדי ליטלו בסוכה.

כשנותנים את ארבעת המינים לאחר לברך, נכון לומר בפירוש שהוא "במתנה על-מנת להחזיר" [בספר המנהגים משמע, וכן נהג הרבי למעשה, לומר זאת גם בחול-המועד], "והוא תועלת לנותן ולמקבל".

איטר יד נוטל את הלולב בימינו שהוא שמאל כל אדם, ואת האתרוג בשמאלו שהוא ימין כל אדם.

שדרת הלולב צריכה להיות מול פני הנוטל. עומד כשפניו למזרח, נוטל את הלולב ביד ימין ומברך על הלולב, ונוטל את האתרוג בשמאלו ומתחיל ברכת שהחיינו. בסיום הברכה - מצמיד יחד את הלולב ומיניו לשליש העליון של האתרוג, אשר אווזו באלכסון קצת.

הנענועים: קרן צפונית מזרחית. למזרח - לאמצע מזרחית. למעלה - בהבאה מורידים תחילה מעט "המשכה בעולם", ואחר-כך מביאים אל החוזה. למטה - בהבאה מעלים תחילה מעט "העלאת העולם", ואחר-כך מביאים אל החוזה. למערב [דרך ימין] - שתי פעמים הראשונות לקרן מערבית דרומית, בפעם השלישית - לאמצע מערב. [הכיוון

צריך להיות למזרח ומערב העולם, ולא שה"מזרח" הוא תמיד לכיוון ירושלים ככתפילה.

לכל צד - הולכה והבאה שלוש פעמים. בהבאה צריך להגיע עד החוזה, "מקום שמכים באמירת 'אשמנו'", וגם ההולכה, כולל ההולכה הראשונה, מתחילה מן החוזה. אחר כל הולכה מנענעים (מכסכים) את הלולב, ואחר-כך עושים את ההבאה.

ראש הלולב יהיה למעלה בכל הנענועים. במשך כל הנענועים, האתרוג מכוסה ביד - חוץ מהנענוע האחרון, שאז מגלהו קצת.

[עוד נהג הרבי:

היה מביא את ד' המינים אל מול החוזה, ואחר-כך בתנועה נוספת היה מביאם ומגיעם אל החוזה ממש.

בכל משך הנענועים עמד במקום אחד כשפניו למזרח. לא פנה לכיוון הנענועים, אלא בהפניית הידיים וחלק הגוף העליון.

בכל הנענועים המינים זקופים ובגובה החוזה, מלבד הנענועים למעלה ולמטה, שבהם המינים זקופים, ורק הידיים מורמות לגובה הפנים או מושפלות למטה].

תפילת שחרית:

שמונה-עשרה של יום-טוב.

מי שלא הספיק ליטול לולב לפני התפילה "ואי אפשר לצאת מבית-הכנסת מפני הרואים", יברך עליו שם לפני ההלל, וב'אנא' שבסוף ההלל ינענע רק פעם אחת, כדלהלן.

הלל: אחר חזרת הש"ץ ואומרים הלל שלם. לכל הדעות מברכים עליו תחילה וסוף, וגם ביחיד (וכן גם בימי חול-המועד ושמחת-תורה).

באמירת הלל אווזים את הלולב (ביד ימין), ולנענועים מצרפים אליו גם את האתרוג (ביד שמאל).

באמירת הלל (תמיד), כופלים הודו לה' אחר כל אחד מהשלושה פסוקים: "יאמר נא... כי לעולם חסדו", וגם ביחיד. דהיינו: הש"ץ מקריא: "הודו... " והציבור [ולא הש"ץ] עונים בקול: "הודו", ואומרים בנחת "יאמר נא ישראל..."; הש"ץ מקריא: "יאמר נא ישראל... ", והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם

הדלקת הנרות: לכתחילה מדליקים אותם כזמן הרגיל בערב-שבת.

כדאי ונכון שיתחילו [הבנות] להדליק פעם הראשונה ביום-טוב, שאז ירכו "שהחיינו" גם על התחלת קיום מצוות הדלקת נר יום-טוב¹⁰¹.

אם אפשר, מדליקים נרות יום-טוב בסוכה, ואין להכניסם הביתה אחרי ההדלקה [אמנם אם הסוכה קטנה ואין מקום לנרות, ובפרט אם יש חשש בטיחות, יכולים להשתמש במשהו לאור הנרות ואחר-כך להעבירם (אם אפשר - רק חלק מהם) לחדר אחר, ואם אפשר, יש להשתדל שיהיה נר שביכרו עליו במקום שיראו אותו בעת ברכת הקידוש]¹⁰².

אחרי ההדלקה¹⁰³ מברכות "להדליק נר של יום-טוב" ו"שהחיינו". איש המדליק לא יברך "שהחיינו".

יום חמישי

ט"ו בתשרי, א' דחג-הסוכות¹⁰⁴

רביעי בערב, ליל חג-הסוכות:

תפילת ערבית של יום-טוב.

שמחת החג, וגם שמחת בית-השואבה, מתחילות מליל ראשון של חג-הסוכות. נוהגים לשיר, למחוא כף ולרקוד [לא רק בחול-המועד, אלא] גם ביום-טוב.

פעמים רבות דיבר כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו על המבצע לבקר בבתי-כנסת (ולנסוע בחול-המועד לערי-השדה) כדי לשמח בשמחת בית-השואבה ושמחת החג בכלל.

החל משנת תשמ"א היתה ההוראה לערוך שמחה זו בחול-המועד "ברחובה של עיר", וברוב עם הדרת מלך.

סדר הקידוש:

מקדשים בסוכה: "אתקינו" (דיום-טוב), "בורא

פרי הגפן", "אשר בחר בנו", "לישב בסוכה", ו"שהחיינו".

קודם שהיה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו מברך 'לישב בסוכה', היה מביט בסכך.

מי שבירך 'שהחיינו' בשעת הדלקת הנרות - לא יברכנה עתה. ברכת 'שהחיינו' בקידוש שבסוכה עולה גם על עשייתה ועל מצוות הישיבה בה, ולכאורה יש לכוון על כך בשעת הברכה, הן המקדש והן השומעים. איש שבירך (בטעות) 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, אם הדליקן חוץ לסוכה, יכוון לצאת כעת מאדם אחר שאומר 'שהחיינו', או יברך בעצמו שוב ברכה זו בקידוש.

ביום-טוב דחג הסוכות טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל על השולחן שמים גם מלח.

המסובים מברכים "לישב בסוכה" אחרי ברכת "המוציא" (וכן ביום).

אף-על-פי שנשים פטורות מן הסוכה, בכל-זאת אינן נמנעות מלאכול בה ולברך 'לישב בסוכה'.

בלילה הראשון של חג הסוכות חייבים [האנשים] מן-הדין לאכול כזית פת בסוכה. ואפילו ירד גשם, מקדשים בסוכה ומברכים 'לישב בסוכה' ו"שהחיינו", אוכלים כזית וגומרים את הסעודה בבית (ובשעת ברכת 'המוציא' יש לכוון לגמור הסעודה בבית). ואם פסק הגשם אחר-כך, יש לשוב לאכול בסוכה כזית פת (מבלי לברך שנית 'לישב בסוכה') ולברך ברכת-המזון בסוכה. אם כשירור גשם נראה שהוא ייפסק אחרי שעה או שעתיים, צריך להמתין.

מנהגנו שלא לצאת מהסוכה באמצע הסעודה גם כשירור גשם, וגם במשך שאר ימי החג, במצב כזה נכנסים לסוכה, מקדשים ואוכלים בה ומברכים 'לישב בסוכה', ללא פקפוק, וגם מתוודעים. וכן נהג הרבי.

מברכים 'לישב בסוכה' רק על לחם או מיני מזונות יותר מכביצה (כביצה: 54 סמ"ק). להשוואה: נפח קופסת גפרורים רגילה, כולל האריזה, הוא כ-30 סמ"ק). ומברכים תחילה 'המוציא' או 'מזונות' ואחר-כך, לפני שטועמים, מברכים 'לישב בסוכה'.

המהדרים - גם מים אינם שותים מחוץ לסוכה. אין מנהגנו לישון בסוכה.

ועד שבסוף חג הסוכות, בשמיני-עצרת, פועלים את אותו עניין שפעלו בסיומו של יום הכפורים¹⁸ באמירת "הוי' אלקינו הוי' אחד" -

כמאמר רז"ל¹⁹ שבשבעת ימי הסוכות היו מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים אומות, מה שאין כן בשמיני עצרת הקריבו רק "פר אחד איל אחד"²⁰, "כנגד אומה יחידה", שאין שם אלא הקב"ה וישראל בלבד, וכמו שכתוב²¹ "יהי לך לדרך ואין לזרים אתך",

- וזהו שגם קרבן יום הכיפורים הוא "פר בן בקר אחד איל אחד"²² כיון שאותו "פר אחד איל אחד" שבוים הכיפורים הוא בתנועה של עלייה, נמשך אחר

כיון שקיבל "פקודה" ללכת למקום פלוני, לצאת

מהמעמד ומצב שנמצא בו עתה, ולילך למקום

אחר - אזי עבודתו היא עבודה של "רגל"

(בהלכות תשובה²³ ובסוף הלכות מלכים) ש"נתאוו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות המשיח כדי שינחו ממלכויות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה ובמצוות כהוגן, וימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה", "כדי שיהיו פנויים בתורה וחכמתה ולא יהיה להם נוגש ומבטל",

ומעין עניין זה - פועל הוא בכל מקום ובכל תקופה שבה נמצא, על-ידי העבודה של "עלייה לרגל", היינו, שישנם "רגליים בריאות", עבודה בריאה של קבלת-עול,

ואז עולה לרגל ושואב רוח-הקודש בעת גיסוך

כך בגלוי ב"פר אחד איל אחד" של שמיני עצרת -

והיינו, שבכל מקום ובכל זמן שבו נמצא יהודי, נמצא הקב"ה עמו בגלוי, ובמילא הרי הוא "כל יכול" לפעול כל מה שברצונו, כיון שאינו עושה אלא את רצונו של הקב"ה, ונגד הקב"ה אין שום דבר יכול לעמוד,

ובמילא זוכה גם למילוי כל צרכיו, הן הרוחניים והן הגשמיים - בדוגמת מה שכתב הרמב"ם

18 ראה גם ד"ה ביום השמע"צ תרצ"ו - י"ל בקונטרס הנ"ל (ונדפס שם ע' קצ, ולאח"ז שם ע' 42).

19 סוכה נה, ב. במדבר"ר פכ"א, כד. ועוד.

20 פינחס ט, לו.

21 משלי ה, יז.

22 פינחס שם, ח.

(מהתוועדות ליל ג' חול-המועד תשט"ו).

תורת מנחם כרך טו, עמ' 91-94

23 ספ"ט.

24 קידושין מ, רע"ב (בשינוי לשון - ע"פ פרשי"ש שם ד"ה לפי).

רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד.

25 זכרי' יד, ט.

עבודת יוהכ"פ בבית-המקדש

שנהיה שלוחים לבשר ש"הנה זה בא"

בכל הנ"ל נוסף לימוד מיוחד בנוגע לגאולה שצריכה לבוא תיכף ומיד ממש - על-פי כל הסימנים: ויהי-ירצון שכל אחד ואחד מהשלוחים, בתוככי כלל ישראל, ישלים (וכבר השלים) השליחות לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, באופן שיש כבר כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה, ויש כבר את כל הברכות ("וזאת הברכה אשר בריך משה גו' לעיני כל ישראל") עם כל אותיות האל-ף-בית... ובאופן הדולך ומוסיף ואור, "ילכו מחיל אל חיל", עד לברכה העיקרית - כהמשך וסיום הכתוב "יראה אל אלוקים בציון", בירושלים עיר הקודש, הר הקודש, בית-המקדש וקודש-הקודשים - גאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח-צדקנו.

ולעיר, שהגאולה האמיתית והשלימה מודגשת עוד יותר בכאוננו מתקיעת-שופר דראש-השנה (ותקיעת שופר במילואה ובשלימותה - בשני הימים דראש-השנה), כפי שאומרים בפסוקי שופרות "והיה ביום ההוא ייתקע בשופר גדול", ומסיימים וחותרים את פסוקי שופרות עם הברכה ותפילה, "תקע בשופר גדול לחרותנו".

ויהי-ירצון והוא העיקר - שכל אחד ואחד מאיתנו יהיה "שליח" לבשר לעצמו, בני ביתו ולכל היהודים בסביבתו, ש"הנה זה בא", "הנה אלוקינו זה גו' זה ה' קוינו לו" (ב' פעמים זה), והנה דוד מלכא משיחא, ושאליהו הנביא כבר היה יום לפני-זה בטבריה וכישר אודות ביאת משיח צדקנו.

ויש לומר, שכיוון שמשיח יכול לבוא בכל יום, "אחכה לו בכל יום שיבוא", ואליהו הנביא צריך לבשר ביום שלפני-זה אודות ביאת המשיח - בא אליהו הנביא לטבריה בפועל ממש כל יום ומבשר אודות ביאת המשיח (במיוחד) לאלו שעומדים במעמד ומצב ד"אחכה לו בכל יום שיבוא" - גם אלו שאין אומרים זאת כדיבור (כמנהג חב"ד) אלא חושבים על-זה... וממשיכים ומסיימים את ההכנה ליום-הכיפורים, ועל-אחת-כמה-וכמה העבודה דיום-הכיפורים עצמו - בארצנו-הקדושה, בירושלים עיר-הקודש, בבית-המקדש, עד בקודש-הקדשים, לא רק באופן ד"ונשלמה פרים שפתינו" אלא באופן ד"ותחזינה עינינו (בשוכך לציון ברחמים)", שרואים העבודה דיום-הכיפורים על-ידי אהרון הכהן (מכיוון ש"משה ואהרן עמהם") בבית-המקדש השלישי ("מקדש א-דני כוננו ידיך"), עד בקודש-הקדשים, ששם נעשית העבודה העיקרית והמיוחדת דיום-הכיפורים.

ועוד והוא העיקר - בפועל ממש, ותיכף ומיד ממש.

(משיחת ז' תשרי, ל"מחנה ישראל", ה'תנש"א. התוועדות תנש"א כרך א, עמ' 66 - מוגה)

מכאן ולהבא - רק טוב הנראה והנגלה

...כבר יצאו ידי-חובת כל עניינים הבלתי-רצויים, וכבר נעשה הבירור והזיכוכ כו' בתכלית השלימות. ומכיוון שכן, בוודאי נגמר כבר ה"משחק" (גענוג געשפילט זיך)... ד"נורא עלילה על בני אדם", ומכאן ולהבא - יומשך רק טוב הנראה והנגלה, ובלשון הפיוט (ביום-הכיפורים ובהושענא-רבה) "אוצרץ הטוב לנו תפתח", "הטוב לנו בטוב הנראה והנגלה גם למטה ממש", "הטוב לנו", היינו, באותם העניינים הטובים דבני, חיי ומזונא שמוכן ומושב בשכלנו שהוא "טוב"!

(מהתוועדות שבת קודש פרשה בראשית ה'תשמ"ח. התוועדות תשמ"ח, כרך א, עמ' 350)

אין מנהגנו לעשות רצפה מיוחדת לסוכה ואבל הבונים סוכתם בגינה, ברור שחובתם להכין לה ריצפה מיוחדת כדי שיוכלו לאכול בה בשבת וכיום-טוב ללא חשש השקיה.

אין מנהגנו בנוי סוכה, לא תחת הסכך ולא על הדפנות. בסוכת 770 (ובשאר הסוכות שבשכונה) רגילים לנהוג כבסוכת הרבי עצמו, שהיה בה רק היופי של הדפנות והסכך עצמם (והשתדלו להרבות בזה) ותו לא.

ארבעת המינים:

אין מדקדקים לשלם עבור ארבעת המינים קודם החג דווקא.

קבלה בידינו מאדמו"ר הזקן להדר לברך על אתרוג מקלבריה. גם בימינו, שיש באה"ק ת"ו אתרוגים משתילי קלבריה, עדיין יש להשתדל לברך על האתרוגים מקלבריה⁹⁰.

מראה האתרוג צריך להיות צהוב (כמראה שעווה), ולא כהמדקדקים שיהיה מקצתו ירוק ונלכאורה אם יש אפשרות למשל לקנות צהוב שחסרונו הוא שיש בו כתמי-עלים (בלעטלאך), שהזהירות מהם היא רק הידור-שלי-יופי, יש להעדיף את הצהוב. ולפלא שרבים מאנ"ש אין מקפידים על זה, ובפרט שבימים הסמוכים לחג יכולים למצוא צהובים לרוב. לוקחים לולב שאין עליו כפופים (הכפיפה נקראת 'כפתורים' [=קנעפלאך]).

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ הקפיד שהשדרה תהיה באמצע הלולב ממש, ולא מן-הצד קצת; לולב ישר; שאינו דק; ושעליו מחוברים בקליפה מאחורי השדרה. הקפדה זו האחרונה ידועה לנו גם מהנהגת הרבי⁹¹.

בחגי-הסוכות (וגם בשבת שבו) אסור להריח בהדס שבלולב. וטוב להימנע גם מלהריח באתרוג של מצווה. אם טעה והריח, לא יברך על הריח⁹².

סדר אגירת הלולב:

מהדרים לאגוד את הלולב בסוכה ובערב יום-טוב. הרבי נהג לעשות זאת אחר חצות היום⁹³. מההדרים - אוגדים בעצמם את הלולב.

אין מוסיפים על אתרוג אחד, לולב אחד, שתי ערבות. אבל מנהג חסידים מקדמת-דנא להוסיף על שלושה הדסים, ו"כל המרבה - הרי זה משובח".

בשנים האחרונות עורר הרבי להשתדל להוסיף על שלושה הדסים - על-כל-פנים עוד שלושה, כנגד השלושה שמן-הדין⁹⁴. גם ההוספות בהדסים מתחלקות בשווה לצדדים⁹⁵.

אין משתמשים בסלים הקלועים לערבות ולהדסים, אלא בטבעות העשויות מעלי הלולב. את כל הטבעות מכינים קודם שמתחילים לאגוד את הלולב⁹⁶.

ההדסים - אחד מימין הלולב (כאשר שידרת הלולב היא מול פני האוגד), אחד משמאלו ואחד באמצע, נוטה קצת לצד ימין. והערבות אחת מימין הלולב ואחת משמאלו.

משתדלים שהערבות לא ייראו כל-כך. קצותיהם התחתונים של הלולב, ההדסים והערבות מונחים בשווה זה ליד זה, ולא שיבלוט הלולב מלמטה⁹⁷.

על הלולב עצמו עושים שתי כריכות. ומשתדלים ששתי הכריכות יהיו מכוסות בהדסים ובערבות, וגם, על-כל-פנים מקצת, הכריכה העליונה.

בנוסף לשתי כריכות הנ"ל (ואחרי עשייתן⁹⁸), אוגד את הלולב, ההדסים והערבות ביחד על-ידי שלוש כריכות. שלוש כריכות אלו צריכות להיות בתחום טפח אחד. נמצאו סך-הכול חמש כריכות.

רצוי לקנות לכל אחד ואחד מהבנים מגיל שש ומעלה ארבעת המינים כשרים כהלכתם⁹⁹ (וכמובן שלא להשאירם לילדים). ויש להימנע מלהניח המינים מהודרים.

אם יש גג מעל הסוכה, יש לזכור לפותחו עתה¹⁰⁰.

94) התוועדות תשנ"ב ח"א עמ' 76. וראה 'אוצר' שם.

95) ראה 'אוצר' שם את סב.

96) שם עמ' רפה.

97) שם.

98) שם עמ' רפו אות ע.

99) ראה שו"ע סי' תרנ"ח ונו"כ. קצות החושן סי' רמא ס"ק ד. שו"ת אגרות משה או"ח ח"ג סי' צה. חנוך לנער פכ"ה, ושי"נ.

100) לבני חו"ל: יש לעשות היום עירוב תבשילין (פת כביצה ותבשיל כזית) כנדפס בסידור. יש להכין נר גדול (נר-נשמה) כדי להדליק ממנו למחר ולש"ק (ואם צריך - גם את הנרות והפתילות לימים אלו).

התנא האלוקי רבי עקיבא

על-פי המסורת נהרג רבי עקיבא ביום-הכיפורים • מה ניתן ללמוד מהשינוי שחולל רבי עקיבא בחייו • האם בר-כוכבא היה ראוי להיות המשיח, ועל סמך מה תמך בו רבי עקיבא ובמלחמתו תמיכה בלתי-מסוייגת? • בעקבות התנא שקבע את יסודות התורה שבעל פה

שם עקיבא והראו להרי"א בחלום אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה, סופי תיבות עקיבא בה"א, הלא לא בשמים היא ואין משגיחין בבת קול - כבר שקלוז'טרו בזה ובכגון דא בכמה מקומות [האר"ק בזה גם-כן בשם הגדולים לחיד"א מערכת ר' יעקב החסיד ושם נסמן]. והנקודה בזה היא אשר לא בשמים היא בנוגע לפסק הלכה, מה שאין כן בירור מציאות, ובכגון דא - לדעת איך היה שמו של רבי עקיבא שעמו מקושרים השמות עקיבא גם בדורות שלאחריו, וקל-להבין.

בהתוועדות שבת קודש פרשת בלק תשל"ז (שיחות קודש תשל"ז כרך ב' עמ' 245-243) הוסיף הרבי לבאר את השינוי שמצינו בין דרך כתיבת השם בתלמוד בבלי - ר' עקיבא - באל"ף, ובתלמוד הירושלמי - ר' עקיבא - בה"א.

ותוכן הדברים: תלמוד בבלי ענינו "אור חוזר" ותלמוד ירושלמי ענינו "אור ישר". מצד "אור ישר" אופן הכתיבה צריך להיות בה"א המצביעה על ה' אחרונה דשם הוי' (ספירת המלכות הנמשכת בג' העולמות בריאה יצירה עשיה - ג' הקוין שבציור ה"א - באופן דאור ישר). אחרת הוא הדבר בתלמוד בבלי, כי מצד "אור חוזר" אופן הכתיבה צריך להיות באל"ף שענינה אהפכא.

רבי עקיבא היה בגן גרים, דבר המצביע על עניין בירור העומת זה, בדוגמת ענינו של תלמוד בבלי. מאידך הרי "כולהו אליבא דרבי עקיבא" דבר

מידי שנה בשנה, ביום הכיפורים, בהגיע הקהל לסדר העבודה שבתפילת מוסף, נזכרים המוני בית-ישראל (על-פי נוסחון) בסיפור עשרה הרוגי מלכות, וביניהם רבי עקיבא. אולם לא הכול יודעים על מסורת, ולפיה יום הריגתו של רבי עקיבא ויום ההילולא שלו היה ביום הכיפורים עצמו.

וכך נכתב בספר דברי יום בימוי (י' תשרי כב, ב): "בו [=ביום הכיפורים] נהרג רבי עקיבא לדעת סדר הדרות". למקורות נוספים בנושא ראה גם מדרש משלי רמז תקמ"ד. שיח יצחק (להגר"י וויס) הוצאת מכון ירושלים, ובעוד מקומות.

מון השמים גילו

במכתב הרבי מכ"א במרחשוון תשי"ז (אגרות-קודש כרך יד עמ' קד) אל אישיות תורנית מסוימת, כותב בין השאר:

...במה שכותב על-דבר הספק [עין בזה טורי זה בשמות גיטין מערכת עקיבא, ובברכי יוסף שם, שם הגדולים לחיד"א מערכת ר"צ מוינא - (בשער הכוונות להאר"ל ענין ספירת העומר ובלקוטיו לש"ס סוף ברכות עקיבא, אבל בלקוטיו תורה להאר"ל לתהלים זו; אור זרוע גו' ספירתיבות עקיבא) - שאלות-ותשובות חתם-סופר חלק אבן העזר, ומרש"ל ב"ס-של-שלמה מובא אשר לא דקדוק הסופרים בכתיבת השמות בש"ס] - בכתיבת

יום-טוב (ובחור"ל עבור שני הימים ושבת-קודש שלאחריהם).

עורכים מגבית ומחלקים את 'צורכי החג' לחג-הסוכות לאלו הנצרכים (בדומה ל'מעות חייטים' לחג-הפסח). וכן מחלקים ד' מינים (שצריכים להיות 'לכם'), ומה טוב להשתדל שלכל אחד ואחד תהיה סוכה משלו.

בניית הסוכה:

סיפר הרבי: "כ"ק מו"ח אדמו"ר [מהור"י צ] וכן אדמו"ר [הרה"ג והרה"ח המקובל ר' לוי-יצחק] לא עסקו בעצמם בעשיית הסוכה⁸³. אם כי מסופר שהרבי השתתף בעצמו בבניית הסוכה בביתו, על-ידי זריקת כמה ענפים של סכך.

מכיוון ש"תשבו כעין תדורו" - צריכה להיות לכל משפחה סוכה לעצמה, בדוגמת מה שבכל השנה היא גרה בדירה משלה. ובפרט שגם עשיית הסוכה היא מצווה, ובכיוצא בזה "מצווה בו יותר מבשלו⁸⁴".

אין שום הידור שתהיה הסוכה מחוץ לבית דווקא, אלא אפשר להסיר את הגג ולהניח סכך⁸⁵. עושים את הדפנות אפילו לכתחילה גם מדברים הפסולים לסכך. מנהגנו לעשות ארבע דפנות⁸⁶.

מרבית בסכך. אדמו"ר הזקן היה מצווה על כך: "סמך יותר! עוד יותר סמך!"⁸⁷. וכדי "שיהיו כוכבים נראים מתוכה" תוחבים מקל בעובי הסכך, ליצור נקב שיוכלו לראותן בעדו⁸⁸ (המכסים את הסוכה מפני הגשם בכיסוי פלסטי הצמוד לסכך מעליו, אין צריך להשאיר מאומה מלפני החג. אך אם יש חלל טפח ביניהם, או שהכיסוי הוא מתחת הסכך אפילו אין ביניהם חלל טפח⁸⁹, ידאגו שיישאר (מחוץ לחלק המגולל) טפח פרום לפני החג, כדי שיהיו מותרים לפתוח את המכסה כשנכנסים לסוכה בחג).

83) המלך במסיבו ח"ב עמ' נג.
84) לקוטי שיחות ח"ב עמ' 267.
85) אג"ק ח"ב עמ' סו.
86) ספר המנהגים, מנהגי חג הסוכות. וכן כל הכתוב להלן בסתם לקוח משם.
87) 'לשמע און' עמ' 20.
88) התוועדות תש"נ ח"א עמ' 164.
89) כיסוי מעל הסכך ללא חלל טפח אינו נחשב לאוהל (עין שו"ע אדה"ז סי' תר"מ ס"ו), אך מתחתיו אסור אפילו כשאין חלל כלשהו ביניהם, כדעת ה'לבושי שרד' שם (שו"ע"ר שם, ודלא כמ"ש המשנה - ברורה שם ס"ק כה בשם הפרי-מגדים).

שנה אחת ראו שהרבי חוזר הביתה הערב, ומיד בכניסתו לחדר, עוד כטרם פשט את הקיטל, ניגש לארון הספרים, הוציא משניות מסכת סוכה, והחל ללמוד דיני סוכה⁸⁶.

יום ראשון

י"א בתשרי

מחרת יום-הכיפורים נקרא "בשם השם" (ג'ט"ס נאָמען)⁷⁹. משכימים לבית-הכנסת⁸⁰. אין מתענים עד אחר אסרו-חג. וחתן ביום חופתו - בין יום-הכיפורים לחג הסוכות, מתענה⁸¹.

יום שלישי

י"ג בתשרי

יום ההסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע, דור רביעי לנשיאי חב"ד (שנות הנשיאות: תרכ"ו-תרמ"ג), ומנוחתו כבוד בליובאוויטש, באוהל אביו כ"ק אדמו"ר ה'צמח-צדק⁸².

יום רביעי

י"ד בתשרי, ערב חג הסוכות

מרבית בצדקה בערב סוכות, ונותנים גם עבור

במסיבו ח"א עמ' רנא, ועוד.
78) מפי הרה"ח ר' דובער יוניק, ב"מ 246 עמ' 27.
79) ספר המנהגים, ועיי"ש בהערות.
80) לוח כולל-חב"ד, מ"שוע"ע אדה"ז שם ס"ד.
81) לוח כולל-חב"ד, מ"שוע"ע אדה"ז שם ס"ג, ומג"א סי' תקע"ג ס"ק ב.
82) תיאור ההסתלקות, ותצלום המצבה (החדשה) בס' 'ימי חב"ד' ביום זה. ביאור מעלת היום בשיחות הרבי, הובאו בס' 'הלכות החג בחג' עמ' 53 ואילך.
בהזדמנויות דומות הציע הרבי לנצל 'עת רצון' כזאת, כדי להוסיף: לימוד פרק משנה, ע"כ"פ של האות הראשונה מאותיות השם, לימוד מתורתו של בעל ההילולא; בעבודת התפילה; בנתינת צדקה לענייני בעל ההילולא וממלאי-מקומו; ולקיים התוועדות של שמחה, והחלטות טובות. ואם לא נעשה הני"ל או חלקו בו ביום, יש להשלימו בימים הסמוכים (ראה 'התוועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 286, והוספות שם עמ' 292. לקו"ש חכ"א עמ' 276).

הקשור בלימוד התורה דארץ-ישראל כו'.
 על-פי זה מובן מדוע ספיי-תיבות ד"אור זרוע
 לצדיק ולישרי לב שמחה" הם "עקיבה" (כה"א),
 ו"אביר יעקב" הם אותיות "עקיבא" (באל"ף):
 כשמדובר ב"ישרי לב" המוסב על צדיקים שלכם
 ברשותם, ועבודתם היא באופן של "אור ישר"
 - שם "עקיבה" (כה"א), "לישרי לב שמחה";
 מה שאין כן כשמדובר ב"אביר יעקב" (המורה
 על עניין הגבורה, ובגבורה עצמה באופן של
 "אביר", ובמיוחד כשהשם הוא "יעקב" ולא ישראל)
 הרי השם עקיבא הוא עם אל"ף, שעניינה אתהפכא
 ומיתוק הגבורות.

רבי עקיבא ויעקב אבינו

באחת השיחות (לקוטי שיחות כרך כ' עמ' 126)
 התעכב הרבי על העובדה שיעקב אבינו ירד דווקא
 לבית לבן, שיא היירדה, כדי שיקויים בו "ויפרוץ
 האיש מאוד מאוד". יעקב ראה את תכלית המכוון
 של יירדתו (כלומר, העלייה שתבוא בעקבות
 היירדה) לכן אמר אז (בבית לבן) "שיר המעלות".
 וכאן ציין הרבי (בהערה 29):

להעיר מומאמר חז"ל (סוף מכות) דבראותו גודל
 החורבן והגלות היה רבי עקיבא משחק, ונתבאר בזה
 (בהדרן על מסכת מכות - לקוטי שיחות כרך יט עמ'
 67 ואילך) שהוא משום שדווקא הוא ראה בתוקף
 הגלות את העילוי שבא מזה בהגאולה. ולהעיר
 מכתבי האריז"ל שר' עקיבא הוא גלגול (ואותיות)
 יעקב (ראה ספר הדורות ערך ר' עקיבא סעיף יא).

המים שחקו אנבים

על הנקודה העיקרית שחוללה שינוי בחיינו
 של רבי עקיבא מן הקצה אל הקצה, דיבר הרבי
 בשיחתו לפני התלמידים הצעירים של ישיבות
 תומכי תמימים נ.י. ואחי תמימים מערי השדה,
 בל"ג בעומר תשי"ג (תורת מנחם כרך ח' עמ'
 149-148):

מספרים לנו רז"ל, אשר כשנתן רבי עקיבא דעתו
 ללמוד תורה, לא ידע אז אם יצליח או לא, ומלבד זה
 היו לו קשיים רבים, כי עני גדול היה וחסר-כל. אף-

על-פי-כן, ראה מעשה ובא לידי החלטה להקדיש
 ימיו לתורה. והמעשה שראה הוא, אשר טפין טפין
 של מים נופלות על אבן וחוקקין אותה.
 אמר רבי עקיבא: האבן היא מוצקה וקשה, והמים
 הם רבים, והטפות קטנות. אף-על-פי-כן, כשיתמידו
 המים ליפול על האבן טפה טפה, מיום ליום, ומשבו
 לשבוע ומחודש לחודש, הנה סוף כל סוף יפוצצו
 המים את הסלע.

על אחת כמה וכמה אם למרות כל הקשיים יחליט
 ללמוד תורה בכל רצונו, ויתמיד בלימודו מיום ליום
 ומשבוע לשבוע ומחודש לחודש שנה בשנה, אין כל
 ספק אשר סוף סוף יגיע למטרתו להיות בן תורה.
 וכן עשה, וכן היה, שנעשה רבי עקיבא לגדול
 בתורה בדורו. ולא עוד, אלא אף שבתחילה היה עני
 גדול, ונתן דעתו ללמוד תורה ולא פנה אל הרבים,
 הצליחו ה' וברכו גם בעושר רב.

מזה הוראה ומוסר השכל לכל תלמיד העומד
 בראשית דרכו בלימוד התורה, ולפעמים נראית לו
 הדרך ארוכה וקשה, וספק גדול בעיניו אם יצליח
 בדרך זו, ומה תועלת בה בחיים, כו'.

הנה באו ימי הספירה האלה, הקשורים ברבי
 עקיבא, ומתירים הספיקות. מזכירים הם לכל
 תלמיד, אשר אם באמת ובתוקף יחליט ללמוד
 תורה, ברור הדבר שיצליח; ולא עוד, אלא - גם
 יצליח בעניניו האחרים, וכמו שאומר הכתוב בפרשת
 שבוע זה: "אם בחוקתי תלכו" - וכפירוש רש"י "תהיו
 עמלים בתורה" - "ונתתני גשמיכם בעתם גו", ויבואו
 ויתקיימו כל הברכות האמורות שם בפרשה.

**בשנת תשי"ז כתב הרבי (אגרות קודש כרך
 יד עמ' שצח) לתלמיד שהתלונן על קשיי תפיסה
 בלימודים, דבר שפעל עליו נמיכות-רוח:**

במענה על מכתבו מט"ו בשבת ראש השנה
 לאילנות ונוגע גם לאדם וכמו שכתוב כי האדם עץ
 השדה, והתוכן בזה אשר בפעולות האדם כמה מהם
 הם נדמה לעץ השדה לצומח, זאת אומרת שהן
 באותם הענינים בהם גודל וחונן מבלי לשנות בהם
 שינוי עיקרי ורק להצמיחן מגרעין לשתיל ומשתיל
 לאילן.

בו כתב אודות התפיסה שלו שאינה מהירה כל
 כך כתפיסת חבריו בשיבה וכו' אשר זה פועל עליו
 נמיכות רוח ונפילת רוח ומה יהיה התכלית.

'מלך עוזר', ואם כבר אמר "וכתבנו בספר החיים"
 - גומר תפילתו, ומתפלל שוב בתורת נדבה.⁶¹

במוצאי יום-הכיפורים אומרים: 'גוט יום-טוב'.
 ובליובאוויטש, באולם הקטן, הכריזו זאת.⁶²

"מי שכבה נרו ביום-הכיפורים... תקנתו שידליקנו
 שוב במוצאי יום-הכיפורים ולא יכבנו עוד אלא יניחנו
 לדלוק עד גמירא, וגם יקבל עליו שכל ימיו לא יכבה
 נרו במוצאי יום-הכיפורים, לא הוא ולא אחר, אלא
 יניחנו לדלוק עד גמירא"⁶³.

צום יום-הכיפורים הוא כ"ו שעות⁶⁴, ויש להקל
 בזה ולצום קצת יותר מכ"ה שעות.⁶⁵

קודם הבדלה וקידוש לבנה צריך ליטול ידיים
 שלוש פעמים לסירוגין עד פרק הזרוע, כמו נטילת
 ידיים שחרית ביום רגיל, אבל בלא ברכה. וגם
 הכוהנים, שכבר נטלו ידיהם לנשיאת כפיים עד פרק
 הזרוע, אף אם נטלו אז לסירוגין, צריכים ליטול
 ידיהם כנ"ל.⁶⁶

הבדלה - יין, בשמים, נר, הבדלה. ומברכים
 דווקא על נר ששבת (שדולק מערב יום-הכיפורים).
 בבית מדליק עוד נר מהנר ששבת בביתו ומברך
 על שניהם. ואם אין בביתו נר ששבת יביא מבית-
 הכנסת, וידליק נר אחר ממנו ויברך על שניהם.
 ואם אי-אפשר, יברך על נר שהודלק מנר בית-
 הכנסת.⁶⁷

61) קצוה"ש סי' כא ס"ד ובבדה"ש שם ס"ק ט.

62) ס' המנהגים. בליובאוויטש - סה"ש תרצ"ז עמ' 155 (כאחד
 מ"המנהגים המקובלים, שיש להם יסוד").

63) שו"ע אדה"ז סי' תרי ס"ח.

64) סה"ש תש"ה עמ' 21: "והטעם ידוע". והעיר הרבי שם:
 "כנגד שם הוי"ה - מרשימות שיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר".
 ונמצא ב"רשימות" ד' עמ' 18, עיי"ש.

65) אג"ק ח"י עמ' רצז (ע"פ המכתב המקורי, הגרש המופיע
 בו אחר תיבת "שלידדי", הוא טה"ד. וא"כ, תיבה זו משמעה:
 לדעת הרבי).

66) לצורך שילית התפשטות הטומאה לאחר סור קדושת היום
 - לקו"ש ח"ט עמ' 386. עושים זאת רק כעת, עם תום שעות
 הצום, ולא לפני ערבית (וכיוון שעוסקים בתפילה, א"צ כלל
 ליטול ידיים אז). ה"רירין" דשחרית, אינם שייכים עתה (וראה
 רמב"ם הל' איסורי-ביאה פ"ט הל' לח), ולכן א"צ לשטוף פיו.

67) שו"ע אדה"ז סי' תרכד ס"ה"ו ("ואפילו אם חל יום-הכיפורים
 בשבת, אין מברך במוצאי שבת אלא על האור שהודלק מערב
 יום-הכיפורים, כדי להראות שיום זה הוא מקודש, ששבת מן
 האור"). במוצ"ש רגיל אין צריך לחזר אחר האש, אבל במוצאי

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע היה מדייק (רק
 הבדלה זו) לעשות הבדלה בעצמו.⁶⁸

בכל השנה אין נותנים לאחר לשתות מהשיריים
 של כוס הבדלה (אלא-אם-כן בירכו עליו ברכת
 המזון), מה שאין כן במוצאי יום-הכיפורים אפשר
 לתת.

אחרי הבדלה מקדשים את הלבנה - בחגירת אבנט
 ובסידור (אבל לא-ידרוקא בטלית וקטל⁶⁹), ונכון
 לשטוף את הפנים ולנעול נעליים לפני-כן.⁷⁰

אומרים 'וייתן לך'.
 במוצאי יום-הכיפורים - סעודה חשובה.⁷¹ עריכתה

בהרחבה ממשכה גשמיות על כל השנה.⁷² טובלים
 פרוסת המוציא בדבש⁷³, אבל על השולחן שמים גם
 מלח.⁷⁴

אין מברכים "שעשה לי כל צרכי", עד למחר
 בברכות השחר.⁷⁵

הערב מתעסקים או על-כל-פנים מדברים על-
 דבר עשיית הסוכה.⁷⁶

ואמר הרבי: "רוב ישראל - ואני בתוכם - אינם
 נוהרים בזה במעשה בפועל, ויוצאים גם עתה ידי
 חובת העניין על-ידי דיבור בזה".⁷⁷

י"ב אפילו כשחל בחול י"א שצריך לחזר אחריו (סי' רחצ, שו"ע
 אדה"ז ס"ב).

68) 'אוצר' עמ' רמח. וראה במכתבו של הרה"ח הרי"ל שי' גרונר
 ב'כפר חב"ד', גיליון 918 עמ' 94.

69) ראה אופני הנהגה שונים ב'אוצר' שם.

70) לוח כולל-חב"ד. כנראה כדי לקיים קידוש לבנה בשמחה
 (כמ"ש ברמ"א סי' תכו ס"ב). ובת"ב הוסיף שם גם לשטוף פיו
 (וראה בנטיי גבריאל י"ב פרק סח הע' ה' שהביא מהרה"צ

בעל הבית ישראל' מגור, שהתירע על השוטפים פיהם במוצאי
 יו"כ, לאחר שהפה התפלל כל היום בקדושה. ובספרו על בין
 המצרים פרק פז ס"ז הביא מהחיד"א לרחוץ פניו וידיו לפני
 קידוש לבנה, ונט"י השמיט שם, למרות שבספרו על יו"כ שם
 הביא זאת מהבן-איש-חי בת"ב).

71) שו"ע אדה"ז שם ס"ט, 'המלך במסיבו' ח"א עמ' רמו. וראה
 'אוצר' עמ' רנ.

72) לשמע'און עמ' 145 בשם כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע.
 וראה 'אוצר' עמ' רנא.

73) 'היום יום' ח"ב (הוספות ל'היום יום' המתורגם ללה"ק
 - קטע מס' 21).

74) שו"ע אדה"ז סי' קסז ס"ח.

75) ספר המנהגים עמ' 59.

76) ספר המנהגים.

77) סה"ש תש"נ ח"א עמ' 41. וראה 'רשימות' שם. 'המלך

הרגילה⁴⁴.

אין נשיאת כפיים במנחה⁴⁵, והש"ץ אומר: "אלוקינו ואלוקי אבותינו, ברכנו...".

אין אומרים 'אבינו מלכנו' ולא פסוקי 'צדקתך'. קדיש התקבל, לדוד ה' אורי, קדיש יתום, ואין אומרים 'עלינו'.

נעילה: זמן תפילת 'נעילה' מתחיל כשהחמה בראש האילנות, היינו קרוב לתחילת השקיעה⁴⁶.

לפני 'אשרי' פותחים את הארון, ונשאר פתוח עד אחרי התקיעה⁴⁷.

בחצי קדיש שלפני תפילת נעילה ובקדיש התקבל שאחריה, אומרים "לעילא ולעילא מכל"⁴⁸.

בנעילה אומרים "חתמנו" (במקום "כתבנו"), "וחתום" (במקום "וכתוב"), "ניזכר ונחתם" (במקום "ניזכר ונכתב").

בנעילה יש לומר - "שבתות... בס", כמו במנחה⁴⁹.

אומרים "היום יפנה" גם אם כבר העריב היום⁵⁰. בפיוט "ה' ה' - אזכרה אלוקים ואהמיה", כמדומה שאומרים "ג מידות רק בפעם הראשונה (ולא כפזמון בין בית לבית).

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נהג לומר "ואוצרך הטוב לנו - תפתח", עם הפסק לפני תיבת "תפתח", ו"לנו" נמשך למעלה⁵¹.

44 'אוצר' עמ' רלב.

45 יש לברר אודות הי"ג מדות הנאמרות בקטע "יום קוראי בשמך" שבסיום ה'סליחות' בחזרת הש"ץ דמנחה, שנדפסו באותיות רגילות ולכן אין אומרים אותן בקול יחד כנהוג תמיד באמירת י"ג מידות (והרי זה דבר הנאמר בציבור דווקא). ושמן יש לאומרו, ע"פ הנהגת הרבי לומר לעצמו י"ג מידות כל זמן שהציבור 'עוסקים באותו עניין' כמובא ב'התקשרות' גיליון תקל"ד עמ' 16 הערה 18.

46 שו"ע אדה"ז סי' תרכ"ט ס"ב. ראה בסה"ש תורת-שלים עמ' 35, שלתפילת נעילה מקבל כל אחד מישראל מלמעלה כוחות מחודשים לגמרי, כוחות גשמיים ומכלי-שכן רוחניים, עיי"ש.

47 ספר-המנהגים עמ' 64. לוח כולל-חב"ד.

48 ספר המנהגים.

49 ספר-המנהגים, מחזור השלם.

50 ספר המנהגים.

51 שמועות וסיפורים ח"א עמ' קז, וכך מפורסם ומוסבר גם בסה"מ תרפ"ו ס"ע כא. ובלקו"ד ח"א דף נטא, איתא מהאיי טעמא לעשות אתנחתא אחר תיבת 'ואוצרך'.

אין נשיאת כפיים, אפילו עוד היום גדול⁵².

אומרים 'אבינו מלכנו' ואומרים "חתמנו". באמצע קדיש התקבל, אחרי 'דאמירן בעלמא ואמרו אמן', מנגנים 'מארש נפוליון'⁵³, ואחר-כך תוקעים תקיעה אחת⁵⁴.

מעיקר הדין מותר לתקוע אפילו בין השמשות⁵⁵.

אבל כמה פעמים אירע בבית-המדרש של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שהש"ץ סיים תפילת נעילה לפני צאת הכוכבים, והאריך כ"ק אדמו"ר בניגון "אבינו מלכנו" וניגון 'מארש נפוליון' עד צאת הכוכבים⁵⁶. ומאחר שהמון העם סומכים על התקיעה ומסיימים מיד אחריה את הצום, יש להזהר בכל מקום שלא לתקוע לפני צאת הכוכבים.

מוצאי יום-הכיפורים:

כתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "המנהג 'שהש"ץ במוצאי יום-הכיפורים צריך להיות מי שיש לו אב ואם' - לא ראיתי. ובבית-הכנסת כאן אין נוהגין כן"⁵⁷.

תפילת ערבית⁵⁸ והברלה - בקיטל וטלית, אבל בכובע, והטלית על הכתפיים⁵⁹.

מי ששכח ואמר 'המלך הקדוש' או 'המלך המשפט' אינו חוזר⁶⁰, אבל אם אמר 'זכרנו לחיים' פוסק ומתחיל

52 ספר-המנהגים (שו"ע אדה"ז סי' תרכ"ט ס"ח, כדעת הרמ"א שם). וראה 'אוצר' עמ' רמ. וצ"ע שבלוח כולל-חב"ד מוזכר 'נשיאת כפיים' (כדעת השו"ע וכו' ומנהג ירושלים, אף שבפועל גם שם אין אנ"ש נוהגין בזה. וראה נטעי גבריאל ר"פ סה.

'התקשרות' גיליון תרמ"ט עמ' 16.

53 ספר-הניגונים, ניגון קע.

54 ספר המנהגים.

55 שו"ע אדה"ז סי' תרכ"ט סעיף יא.

56 'אוצר' עמ' רמב, והוא מלוח חב"ד תשנ"ג.

57 אג"ק ח"ג עמ' רכ. המענה בא לשלול מנהג שהיה רווח בין אנ"ש - 'אוצר' עמ' רמה.

58 המתפלל במניין מנוסח אחר, ומייד אחרי 'תתקבל' מתחילים ערבית - לכאורה עליו לסיים תחילה את 'אין כאלוקינו', 'עלינו', 'אל תירא' וא"ך צדיקים', ואת ט' פרקי התהילים, ורק אחר-כך יתחיל להתפלל ערבית - למרות שעל-דידה הוא מפסיד את הקשר בין 'ברכו' לברכות ק"ש (ראה שו"ע אדה"ז סי' נד ס"ג. משנ"ב סי' רלו ס"ק א). זאת ע"פ מנהגו שאין 'מהפכן הצינורות', וק"ו כאן, שהרי תפילת ערבית שייכת כבר ליום הבא.

59 ספר המנהגים.

60 שעתי"ת סי' קיח ס"ק א. דה"ח סי' לג. מו. עב.

והנה ידוע סיפור רז"ל אבות דרבי-נתן פ"ו אודות רבי עקיבא שהתחיל ללמוד תורה בהיותו בן ארבעים שנה, ונקודת המפנה היה כשראה שטיפות מים יורדים על אבן טיף אחר טיף סוף סוף נקבו את האבן וכמו שכתוב אבנים שחקו מים, וסופו היה רבן של כל ישראל הקים תלמידים לאלפים ולרבבות, וידוע מאמר רז"ל סתם משנה תוספתא כו' וכולי אליבא דרבי עקיבא (סנהדרין פו, א).

והנה מי הוא זה אשר ערב לבו לדמות עצמו לרבי עקיבא, אבל מאידך גיסא תורתנו שבעל-פה ושבתב אינם קובץ סיפורים ח"ו, כי אם תורה כמשמעה הוראה בחיים לכל אחד מישראל כיון שכל אחד מחויב בתלמוד תורה, ומסיפור הנ"ל מובן שאפילו אם לימוד התורה כדון טפת מים הנופלת על אבן ורואים במוחש שאין רישומה ניכר לעיני בשר כלל וכלל, בכל זה על-ידי תוקף הרצון והתמודה ושקידה ואי התרשמות מפיתוי היצר מגיעים לשיא היותר גדול, והנמשל בהנוגע לתוכן מכתבו מובן.

יחדול מלהתעמק במידת תפוסת שכלו, ותחת זה יתקע כח ההתבוננות בלימוד תורתנו תורת חיים וילמוד דוקא בדיבור חברים, אשר אז קרוב לודאי שיעבור כאב הראש שכותב אודותו שמרגיש בעת הלימוד, ויבקש את הראשי-שייבה שלו שימציא לו חבר המתאים בשבילו, וכשילמוד מתוך שמחה הנה סוף-סוף יוכל לבשר בשורות משמחות מהצלחתו בלימודים.

מלאכתו נעשית על-ידי אחרים

בהתוועדות ש"פ בהר"ב-חוקותי תשי"ג (תורת מנחם כרך ח' עמ' 176) אמר הרבי:

...מציינו אצל יחידי סגולה שעבודתם היתה באופן הבידור דתורה, כמו רבי עקיבא ורבי אלעזר בן רבי שמעון, שמלאכתם היתה נעשית על-ידי אחרים - שזוהו המעמד ומצב דלעתיד לבוא כמו שנאמר "ועמדו זרים ורעו צאנכם" - שלא הוצרכו להתעסק בדברים הגשמיים, אלא על-ידי פסק בתורה נעשה הדבר בדרך ממילא, כפי שמצינו בהעובדא דרבי עקיבא והמטרוניתא (ראה נדרים י, א ובפירוש רש"י ורבינו ניסים)..

והיינו שעבודתם היתה באופן ד"עושין רצונו של מקום", שהמשיכו אתה הרצון שלמעלה מהשתלשלות, בבחינת המקום, היינו בסדר השתלשלות. "ומעין זה" - סיים הרבי - "צריך להיות גם אצל כל-אחד-ואחד מ'ישראל'".

בהזדמנות אחת, לביל ערב חג השבועות בשנת תשט"ו, נשאל הרבי בעניין מה שמופיע בסיום מסכת סוטה "משמת רבי עקיבא בטלו זרועי תורה", הרי הלשון "זרועי תורה" מצינו בגמרא (סנהדרין סח, א) על ר' אליעזר.

והשיב הרבי (תורת מנחם כרך יד עמ' 86): ידוע מאמר הבעל שם טוב, שכל דבר יהודי רואה ושומע הוא הוראה בעבודת השם. - והדבר מובן על-פי הידוע שכל דבר הוא בהשגחה פרטית ו"אני לא נבראתי לשמש את קוני", וממילא, לא כה שמראים לאדם הוא הוראה בעבודת השם -

ולכן כששמע רבי עקיבא מעלה זו אצל רבי אליעזר ידע שזו הוראה בעבודתו, וממילא קיבל זאת, כך שגם אצלו נעשית מעלה זו.

תלה לימודו בזכות אשתו

ולהעיר - מציינו הרבי באחת מהערותיו (לקוטי שיחות כרך יז עמ' 176 הערה 33) - מהשייכות המיוחדת של רבי עקיבא ל"ביתו זו אשתו", כמסופר בדברי חז"ל (כתובות סג, א) דרבי עקיבא תלה לימוד התורה שלו ושהיה באופן נעלה ביותר (וראה מנחות (כטב, ד) דמשה "לא היה יודע וכו'"), עד ש"כולהו אליבא דרבי עקיבא (סנהדרין פו, א).

כאשתו - "שלי ושלכם שלה הוא". לגבי שירת האזינו (אף שנכללו בה דברי תוכחה) - מציינו הרבי (לקוטי שיחות כרך כד עמ' 232) בשולי הגליון:

ובדוחק יש לומר שהשירה בזה היא, כי כאשר רואים קיום נבואה זו, הרי זה מוכיח שגם הנבואה על-דבר הנחמה והגאולה תתקיים (ראה רמב"ן האזינו לבג, אברבנאל), ועל דרך הסיום במסכת מכות שרבי עקיבא משחק.

אבל קשה לומר שזו תהיה הוראה לכל אחד, היינו שכן צריך להיות הנהגה והרגש אצל כל אחד

בכל הזמנים. ובמכלי שכן מזה שגם שם רוב התנאים היו בוכין מתחלה.

מרד בר־כוכבא – מלחמת מצווה

אגב פולמוס עם אחד מרבני אירופה ברבד שלילת מסירת שטחים מאה"ק לאומות־העולם, הבהיר הרבי את קריאתו המפורסמת לכבוש את דמשק במהלך מלחמת יום־הכיפורים. בין השאר יצא הרבי להגן על כבודו של רבי עקיבא, שהיה מנושאי־כליו של בר כוכבא, כנגד הדעה האומרת שכביכול סיכן רבי עקיבא חיי רבבות יהודים במהלך אותם קרבות.

וכה כתב הרבי בזאת חנוכה תשמ"א (לקוטי שיחות כרך כד עמ' 452):

...בקשתי והפצתי נפשית בסיום "מלחמת יום־הכיפורים" – לסיים ולהשלים הנצחון דצה"ל או עליידי כיבוש לשעות אחדות של דמשק – באה לאחרי שבאו לידי ידיעות ברורות – על־דבר המצב הפרוע בחזית ההיא ועל דבר הטעמים של המחייבים והשוללים את זה – ומויסדת אך ורק על־פי ההלכה (עד רדתה אפילו בשבת, אומרת התורה הבא להרוג השכם כו'. ועוד).

לאחרי בקשת סליחה רבה – ארשה לעצמי להוסיף הערה, שלדעתי עקרית היא ועיקר: חס־ושלום חס־וחלילה לאמר על רבי עקיבא – דכולהו – (יסודי תורה שבעל־פה) אליביה – דהורה (ציווה) לרבבות בני־ישראל לסכן נפשם ובפועל מפני טעמים כו'!

הוראה כזו יכולה לבוא אפילו מרב פשוט, ואין צריך לומר כלל וכלל בנוגע לרבי עקיבא – כי אם אך ורק כשהתורה, הלכה ברורה – מכריחה אותו להורות כן. אלא – של"חכמי המשנה" ו"חכמי הגמרא" התוקף לפסוק־דין מוהי מלחמת מצווה (או עוד יותר מזה), ואין לו לדין ופשיטא לסנהדרין ועוד יותר מזה "כל חכמי דורו" – אלא מה שענינו ראוות (בלשון הרמב"ם שם "ודימה הוא וכל חכמי דורו") – שאז ההלכה מכריחה אותם להכריז שזוהי מלחמת מצווה (ומצוה המיוסדת על ביטול פקוד־נפש) ולהיות "נושא כליו" כו'. ואין־כאן מקומו.

ולהעיר: רבי עקיבא הוא הוא הפוסק דין דואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול בתורה.

עתה הזמן לגילוי המשיח

מצינו שרבי עקיבא היה סבור שגילוי המשיח יהיה בדורו והיה דורש מהפסוק (בלק כד, יז) "דרך כוכב מיעקב" על שמעון בר כוכבא, באמרו "דין הוא מלכא משיחא" (ירושלמי תענית פרק ד' הלכה ה'). ומבאר זאת הרבי (תורת מנחם כרך ח' עמ' 157):

בנוגע לרבי עקיבא מצינו (נדרים ג, א) ש"מן שית מילי איעתר רבי עקיבא" וידוע (ראה לקוטי שיחות כרך ז' עמ' 342 דיבור המתחיל אנשי אמת) שהוא עניין אות וא"ו (שמספרה שש), דא אות אמת, ספירת התפארת שנקראת אילנא דחיי (למעלה מספירת המלכות, שנקרא אילנא דטוב רע). אלא שכל זה היה מצד רבי עקיבא, שמצד עצמו גמר את כל עניני העבודה והיה מוכן לגילוי המשיח, אבל הדור כולו לא היה ראוי לכך. ואכן נתברר שבר כוכבא אינו משיח, ולכן קראו לו בר כוזיבא.

"אמנם בדורנו" – סיים הרבי – דרא דעקבתא דמשיחא, לאחרי שהיה כבר גילוי פנימיות התורה – רשב"י, ורבותינו נשיאנו מדור לדור – יהיה גילוי המשיח, דרך כוכב מיעקב, בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים.

תחילת תקופת הגילוי

במענה לשאלה כיצד האמין רבי עקיבא במשיחיותו של בן כוזיבא, והרי לא היו הסימנים שמונה הרמב"ם: יקום מלך מבית דוד הוגה בתורה ומצוות וכו' ויכוף כל ישראל וכו' ויבנה מקדש כו' – השיב הרבי בשנת תשל"ב (אגרות־קודש כרך כז עמ' שב):

דעת רבי עקיבא בנוגע בן כוזיבא המלך – אינה סותרת מה שכתב הרמב"ם הלכות מלכים סוף פרק יא – כי היה קא־סלקא־דעתך דרבי עקיבא שזוהי תחלת תקופת הגילוי שלו.

"יזכור" 35. אחר־כך אומרים "אב הרחמים". גם מי שאינו מזכיר נשמות אומר "אב הרחמים" 36. אם יש מילה בבית־הכנסת, מלים קודם 'אשרי'. ומברכים על הכוס ומטעימים לתינוק הנימול, חוץ ממה שנותנים לו לטעום כשאומרים "בדמיך חיי". אם המילה מחוץ לבית־הכנסת – יהזירו את ספר־התורה לארון הקודש לפני שיוציאים 37.

ונתנה תוקף: (באמירת פיוט זה עמד הרבי) המנהג הרגיל בין אנ"ש: הש"ץ מתחיל בקול, והקהל אומר את שני הקטעים הראשונים – עד "ומי ירום". אחר־כך חוזר הש"ץ בקול מ"כבקרת" עד "ומי ירום", ואז אומר הקהל בקול רם "ותשובה... הגזירה", והש"ץ חוזר זאת בקול רם. שוב אומר הקהל "כי כשמך... וכחלום יעוף", והש"ץ אומר (או על־כל־פנים מסיים) את הקטע בקול, ואז אומר הקהל בקול רם "ואתה הוא... וקיים", והש"ץ חוזר זאת בקול רם, ואז אומר הקהל "אין קצבה" עד גמירא. הש"ץ מסיים את הקטע בקול, ומתחיל "כתר" 38.

ואנחנו כורעים: מכינים מגבות וכדומה כדי לפורסן, להפסיק בין פני המשתחוים ב'עלינו' 39

35 הוראת הרבי בחוברת 'תוכן עניינים' – לה"ק – גיליון ט, חג הסוכות תשכ"ה (והיא 'משנה אחרונה' כלפי המובא ב'שערי הלכה ומנהג' יו"ד עמ' שפג 'לומר באופן שלא יהיה ניכר', וחבל שנשמטה שם), הובאה בשלימותה ב'אוצר' עמ' רכא"ב.

36 הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע – 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' נח. ושם, שפעם בשנת תש"י הורה הרבי למוכר הרי"ל שי' גרונו שיאמר זאת.

37 לוח כולל־חב"ד, ע"פ שו"ע אדה"ז סי' תרכ"א ס"ה. (מש"כ שם לומר איזה מוזמר, צ"ע, שהרי הש"ץ אומר פסוקי 'ידעתי...! לפני הקדיש).

38 המתפלל במניין (נוסח פולין) שאומרים 'כתר' בכל תפילות היום, לכאורה יענה עמהם כנוסחתם, ע"פ פשוט לשון הארז"ל "לומר כל נוסח הקדושה עם הש"ץ מלה במלה" (שו"ע אדה"ז סי' קכה סו"ס א. וע"ע בשו"ת יביע אומר ח"ו חאו"ח סי' י' סוף אות ד).

39 הנה 'עלינו' הוא חלק בלתי־נפרד מהתפילה (וכש"כ בר"ה), ולפלא שנפוץ שלאחר הכריעה הש"ץ והציבור מסיימים אותו **בלחש**. ולפי הלשון במחזור השלם אודות הפסוקים שאומרים כ"קבלה מהרוקח" ברור שהש"ץ ממשיך נוסח עליו בקול, ואז אומר זאת הציבור בלחש (אמנם במהרי"ל ובד"מ שו"ל לאחרונה מכת"י ודמוסים ראשונים לא הביאו כלל נוסחא כזו – שמקורה בתיקון השער הכולל פמ"ג ס"ק יג – אלא כהנוסח בקצת מחזורים ובמהרי"ל שדחה שם, שכאשר **הקהל** אומר

וב'הכוהנים' לבין הקרקע.

סדר עבודה: בשנים הראשונות, עמד הרבי ב'סדר העבודה', וישב רק לאמירת פיוט "כאוהל הנמתח".

"אתה כוננת" צריך הש"ץ לומר כך: להכריז 'אתה', להפסיק קימעא, ואחר־כך להמשיך ולומר "כוננת עולמך" 40.

"מה שאומרים בסדר עבודה... 'חטאו, עונו, פשעו... בני־ישראל' – אנו מדמין עצמנו כאילו אנחנו אותן 'בית ישראל', ויפה עושים המכים על ליבם כדרך שעושים באמירת 'אשמנו' 41.

לאמירת 'הכוהנים' עמד הרבי ממקומו (וכן לקטעים נוספים, גם בשנים שישב ברוב 'סדר העבודה').

הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: בכריעה – תחילה כריעה על ברכיו וגודלי רגליו. אחר־כך, על גודלי ידיו, וההשתחוואה (מתרומם מברכיו. במצחו מגיע עד הרצפה, ונשאר עומד על אצבעות רגליו וגודלי ידיו) 42.

יש אומרים שראו שהרבי נהג לומר בכל שבת את 'ולקחת סולת' ואת שש הזכירות לפני שיעור התהילים (ודלא כנדרפס במחזור השלם).

לאחר מוסף – תהילים כ', יום יו"ד בחודש, והפרקים קלג־קמא. קדיש־יתום.

בין תפילת מוסף לתפילת מנחה מפסיקים. אם אפשר, לכל הפחות שלושת רבעי שעה 43.

מנחה: וידבר וקטורת. אין אומרים 'אשרי' ו'בא לציון', ולא 'ואני תפילתי'.

קריאת התורה במנחה – בנגינת הטעמים

הוא אלקינו, יאמר הש"ץ פסוקים אלו. ואולי היה המנהג שלאחר הש"ץ מסיים לאומרו בקול, אומרים זאת הציבור, ואז יאמר אותן פסוקים. וע"ע 40.

40 סה"ש תש"ד עמ' 26-25.

41 שו"ע אדה"ז סי' קיג סו"ס ג.

42 'רשימות' ד' עמ' 10. וראה 'אוצר' עמ' קלב.

43 ספר־המנהגים עמ' 59.

אדמו"ר מהרש"ב ואדמו"ר מהוריי"צ למדו ביוה"כ את כל שיעוריהם הקבועים, גם השיעורים בנגלה, אבל על לימוד משניות וגמ' מסכת יומא כתב הרבי: "לא ראיתי שרבים נוהגים כן... אפילו לא **מספר** ניכר כלל. ובדבר הרגיל ונעשה בפרסום, לא ראיתי – ראייה" (ואת למרות האמור בשו"ע אדה"ז תרכא, טז) – 'אוצר' עמ' רלא"ב.

יום-הכיפורים

יום-הכיפורים בביאת המשיח

בערב יום-הכיפורים, בסעודת הבוקר, היה הרבי הרש"ב נ"ע משוחח בעניין מסויים בחסידות וב'עבודה'. על-פי-ירוב היה תוכן העניין מוקדש לנושא: איך תהיה העבודה של ערב יום-הכיפורים בביאת המשיח. ופעם אמר: כשמשיח יבוא יהיה בעולם הזה הגשמי גילוי אור אלוהי, כפי שהדבר כעת בעולם האצילות. אז יראו את דבריה' המהווה ומחיה את המקום, וכך גם את דבריה' המהווה ומחיה את הזמן; בכל יום יאיר הגילוי האמיתי של היום. אז יאיר ה"ובתשעה לחודש" כפי שנאמר מפי הקב"ה.

(ליקוטי דיבורים חלק א, עמ' 264)

י"ג שעות נוספות

הרבי הרש"ב נ"ע היה מוסיף י"ג שעות הכנה לכ"ו השעות של יום-הכיפורים, כך שמספר השעות היה ל"ט. הוא היה קם באחת וחצי בלילה, ולומד קבלה עד זמן 'כפרות', שהיה בחמש ורבע לפנות בוקר. לאחר 'כפרות' למד עוד זמן-מה ואחרי-כן הלך לטבול במקווה.

(ספר-השיחות תש"ה עמ' 21)

עבודה בזריזות

פעם אחת האריך הרבי הרי"צ בתפילתו בערב יום-הכיפורים. הרבי הרש"ב נ"ע הקפיד על כך ואמר לו: "סדר חדש ב'עבודה'!... בערב יום-הכיפורים העבודה צריכה להיות בזריזות!".

(ספר-השיחות תש"א עמ' 88)

טבילה במסירות-נפש

כאשר סגרו השלטונות את המקווה ביקטרינוסלב, התחילו לטבול בנהר דנייפר. פעם, בערב יום-הכיפורים שררה צינה עזה ביותר, אך רבה של העיר, הגאון המקובל רבי לוי-יצחק (אביו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו), לא התפעל כלל מן הקור העז. הוא טבל כמה פעמים בנהר, ואחרי כל טבילה יצא והתלבש, שכן נהוג לטבול כמה פעמים בערב יום-הכיפורים.

(מפי השמועה)

שני זמנים

בערב יום-הכיפורים בלויבאוויטש היה הבדל ברור בין מחציתו הראשונה של היום לבין מחציתו השנייה, כאילו היו אלה שני זמנים שונים לגמרי בלוח השנה.

(ליקוטי דיבורים א, עמ' 264)

שחרית:

ייטול ידי רך עד סוף קשרי אצבעותיו. לאחר שניגב ידיו, מעביר המגבת על-גבי עיניו, להעביר מהן חבלי שינה. אם עיניו מלוכלכות, מותר לרצון להעביר הלכלוך ולא יות²⁶.

הכוהנים נוטלים ידיהם עד פרק הזרוע²⁷.

אין מברכים "שעשה לי כל צורכי"²⁸.

"כל מי שמכוון בעת התחלת 'אדון עולם', כתב ר' יהודה חסיד ורב האי גאון ורב שרירא גאון, 'ערב אני בדבר שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרג על תפילתו, ואין לו שטן ופגע-ערב בראש-השנה ויום-הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלין לפניו'²⁹. הרבי עמד באמירת הפיוטים 'האדרת והאמונה' ו'לא-ל עורך דין' בחזרת הש"ץ.

"אבינו מלכנו, זכור רחמיך" בכל תפילות היום³⁰.

בשחרית, לאחר לבישת הבגדים, ליטול ידיו שוב עם מגבת כנהוג כל השנה (אלא שרק עד קשרי אצבעותיו) כדי לברך ברכות-השחר. ובפסקי תשובות סי' תרי"ג הע' 8 הוכיח שבשחרית לפני התפילה יש ליטול עד הפרק. ובשוע"ר מהדו"ת סי' ס"ו א הביא רק "עד הפרק", ובסידור בסדר הנטילה שבתחילתו כתב "שכל נטילה הפסולה לסעודה אין לברך עליה בשחר".

חולה וקטן נוטלים ידיהם לסעודה עד הפרק (פסקי תשובות סי' תרי"ג הערה 6, נטעי גבריאל בשו"ת שבסופו סי' יד-טו וש"נ. אף שמהאמור בקשר לנט"י דהנים, לקו"ש ח"ט ס"ע 386, אין ראה, כיוון ששם בשוע"ר סי' קכח ס"ח אין דעה ליטול עד סוף האצבעות. אמנם גם בסדר נט"י לסעודה שבסידור ס"א ג"כ לא הביא כלל דעה זו).

(26) שם ס"ב. לענין נט"י - גם ספר-המנהגים עמ' 59, וביאורו באג"ק ח"ג עמ' קמו.

(27) לקו"ש ח"ט ס"ע 386, ממט"א תרי"ג ס"ח (ובס"ל תרכ"א סי"א, שהלוויים נוטלים רק עד סוף קשרי אצבעותיהם) וראה אלף-למטה תרי"ג ס"ק ט, שבח-המועדים עמ' 50 וש"נ.

גם בנטילת ידיים שחרית יטלו הכהנים עד פרק הזרוע (כדעת הקיצור שו"ע סי' קלג ס"ז - הוראת הרב, 'אוצר' עמ' ריז. וראה דיון בזה בקובץ 'הערות הת' ואנ"ש כפר-חב"ד, גיליון קעב עמ' 28-31), ומ"מ ישובו ויטלו ידיהם לסירוגין במוצאי יתכ"פ (לקו"ש שם).

(28) סידור אדה"ז. ראה סקירה בנושא זה בס' 'חקרי מנהגים', עמ' קפה, וש"נ.

(29) ד"ה אדון עולם תש"ג ס"ח א - ספר המאמרים תש"ג עמ' 11 "איתא בספר אליה רבא סי' מו ס"ק ט בשם המהרש"ל ז"ל "מצאתי, כל מי...". אך לא נפרש מתי יש לכוון, ולפי המבואר בסד"ה זה, העניין שייך במיוחד לימים אלו.

(30) ספר המנהגים, מחזור השלם. הטעם שאומרים זאת אף בשבת כשאר הסליחות והתחנונות, כיוון שהוא מנוסח הברכה (משא"כ 'אבינו מלכנו' הנאמר כענין בפ"ע) - שו"ת הריב"ש

בסיום חזרת הש"ץ (אין אומרים 'אבינו מלכנו'): קדיש תתקבל. שיר של יום ליום השבת, הושיענו, לדוד ה' אורי, קדיש יתום.

קריאת התורה: בפתיחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים שלוש פעמים י"ג מידות, ואחר-כך "ריבנו של עולם", ככתוב במחזור.

מוציאים שני ספרי-תורה. בספר הראשון קוראים לשבעה עולים בעבודת היום שבפרשת אחרי, מניחים את הספר השני ואומרים חצי קדיש, הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיר בפרשת פינחס: "ובעשור לחודש", הגבהה וגלילה. הפטרה: "ואמר סולו סולו".

קוראים בתורה, חוץ מן המפטיר³¹, בניגון המיוחד לימים הנוראים, וכן גם באמירת 'זיעזור', קריאת העולים לתורה, ברכות התורה, ו'מי שבירך'³².

לאחר ברכות ההפטרה: יקום פורקן הראשון והשני, מי שבירך. הזכרת נשמות.

הזכרת נשמות: בהזכרת נשמות אומרים "בן/בת פלונית"³³.

מי שיש לו אב ואם - יוצא מבית-הכנסת בזמן הזכרת נשמות³⁴. אָבֵל (רח"ל) בשנה הראשונה למות אביו או אימו, נשאר בבית-הכנסת, אבל אינו אומר

סי' תקי"ב, שהוא מקור דברי הרמ"א סי' תרי"ט ס"ג וש"ע רבינו שם סי"א, הובא בביאור הרמ"א שם ס"ט ק.

(31) ודלא כמנהג העולם, 'אוצר' עמ' רכ.

(32) הנוסח ב'מי שברך' זה היום: "מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב, הוא יברך את (פלוגי בן פלוגי) בעבור שעלה לתורה לכבוד המקום ולכבוד התורה ולכבוד השבת ולכבוד יום-הכיפורים, בשכר זה הקדוש-ברוך-הוא ישמרו ויצילוהו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו עם כל ישראל אחיו, ונאמר אמר" (שער הכולל פכ"ו ס"ה, 'אוצר' שם).

(33) סידור 'תורה אור' עמ' 259, 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' קסו. כה"ח סי' רפד ס"ק לו ע"פ זוהר ח"א פד, א, ועצ"ל: כשהזכרתי (בפתק) נפטר לפני הרבי, ביקשני (רק) את שם אביו; במצבות רבותינו נשיאנו, ככל בני אשכנז, נזכר רק שם האב (ורק אצל הרבניות - שם האם תחילה); כשנפטר הרה"ק ר' לוי יצחק נ"ע אבי הרבי - ביקש הרבי מכולל חב"ד שילמדו משניות עבורו, והזכיר רק את שם אימו (תולדות לוי יצחק, מהדורת תשנ"ה, ח"ג עמ' 769).

(34) קיצור שו"ע קלג, כא. ולכאורה גם מי שיש לו הורים ונפטר לו רח"ל בן או בת נשאר לומר יזכור, ועכ"פ כשאין אחרים שיאמרו עבורם, ועיין.

הלכות ומנהגי חב"ד

ערב יום-הכיפורים

כראי להדליק את 'נר החיים' בבית, כדי להבדיל על 'נר ששבת'.

לקראת היום הקדוש² מתעטפים בטלית כנהוג, ומברכים עליה לפני השקיעה³.

אם יש שהות, יאמר כל אחד לעצמו (לפני פרקי התהילים שקודם 'כל-נדרים') וידוי - 'אשמנו' ו'על-חטא', וכן נהגו רבותינו נשיאינו⁴.

שבת קודש

ב' בתשרי, יום-הכיפורים

ערבית:

אין מרדקים לומר 'כל-נדרים' מבעוד יום⁵.
אומרים⁶ את תשעת מזמורי התהילים קטור-כג

- 1) ראה פסקי תשובות ס' תרכד הערה 29. (התקשרות תקלו ע' 14).
- 2) יש להיזהר בדיני הרחוקת דס' קצה' הן בבליה והן ביום - שו"ע אדה"ז ס' תרט"ו ס"א.
- 3) ראה פסקי הסיפור אות מב. ואין מסירין אותה בלילה, מפני שהדבר ידוע שאין מתכוונים לשם ציצית, אלא כדי להידמות למלאכים - ע"פ שו"ע אדה"ז ס' יח ס"ד.
- 4) לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדה"ז ס' תרו ס"ב, למרות שלא נדפס במחזור. אדמו"ר מהורש"ב היה מאריך קצת בווידוי זה (רשימות' ד, עמ' 17). הרבי היה אומר זאת בקביעות. אבל אין אומרים 'תפילה זכה', 'אוצר' עמ' ר.
- 5) עם עמ' רב, למרות האומר בשו"ע אדה"ז ס' תרי"ט ס"ד.
- 6) בבית חיינו נהגו לנגן 'אבינו מלכנו' כשהרבי נכנס בר"ה וביה"כ ערב ובוקר, אבל בהתועדות ר"ה תשד"מ (התנועותיות' תשד"מ ח"א עמ' 27) חידש הרבי, שבהתקרב מועד הגאולה האמיתית והשלימה, שבה מודגש ש"המעשה הוא העיקר", יש להימנע מלנגן 'אבינו מלכנו' בזמן שאין אומרים זאת בפועל בתפילה, עיי"ש.

שקודם כל-נדרים⁷.

פותחין הארון ומוציאים לפחות שלושה ספרי-תורה⁸. ומצווה גדולה לקנות החזקת 'ספר ראשון'⁹. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג להחזיקו¹⁰.

שני אנשים כשרים פונים עם ספרי-התורה למקום הש"ץ (המצטרף לבית-הדין). עומדים עם ספרי-התורה בסמוך לו, ואין מקיפים את הבימה, ואין עומדים איתם על הבימה¹⁰.

מתחילים: 'ה' מלך, תגל הארץ'.

"על דעת המקום... בשיבה של מעלה" צריך הש"ץ (בלבד) לומר בקול נמוך, אך באופן שהעומדים סביבו, שהם בית-דין, ישמעו¹¹.

פסוק "אור זרוע" - פעם אחת ובקול רם.

כל-נדרים: גם הקהל אומר זאת בלחש (אך באופן שישמע לעומדים בסמוך), עם הש"ץ¹².

"ויאמר ה' סלחתי כדרכך" - אומר הקהל ג' פעמים ואחר-כך הש"ץ ג' פעמים¹³.

הש"ץ מברך 'שהחיינו' בקול רם, והקהל מברך כל אחד לעצמו בלחש, ויזהרו לסיים קודם שיסיים הש"ץ כדי שיוכלו לענות אמן אחר ברכתו¹⁴.

בשעת הדלקת הנרות - לא יברכוה עתה¹⁵.

מחזירים את ספרי-התורה וסוגרים את הארון.
תפילת ערבית:

- 7) עם עמ' רבי'ג. פעם אחת הורה הרבי לנגן 'ופרצת'.
- 8) 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' כא.
- 9) סידור אדה"ז. ו'המלך במסיבו' שם עמ' כב, שניתן לסדר 'מכירה פומבית' גם על שאר הספרים.
- 10) 'אוצר' שם.
- 11) קובץ יעדיל-תורה (ני). גיליון ב עמ' נב בשם הרבי.
- 12) שו"ע אדה"ז ס' תרי"ט ס"ג.
- 13) ספרי-המנהגים עמ' 63.
- 14) שו"ע אדה"ז שם ס"ח.
- 15) ע"פ ספר המנהגים שם.

קבלת שבת. מתחילים 'מזמור לדוד'. כגוונא. חצי קדיש. ברכו.

"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" - אומרים בקול רם¹⁶.

אחר שמנהג-עשרה: ויכולו. מגן אבות, וכו' אומרים "המלך הקדוש", והותמים "מקדש השבת". יעלה תחנונו, וכל הסליחות והוידוים. אין אומרים 'אבינו מלכנו'.

לדוד מזמור. קדיש תתקבל. מזמור לדוד ה' רועי. חצי קדיש. ברכו. עלינו. קדיש יתום, ארבעה מזמורי תהילים א"ד (באמירת שמות הוי"ה שבהם, מכוונים שניקוד כל שם הוא כמו בתיבת 'בְּכִרְתִּי', כנדרס במחזור), קדיש יתום. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג לומר אחר-כך את כל התהילים (מתחילתו, אף שכבר אמרו קודם את הפרקים א-ד)¹⁷.

קריאת-שמע שעל המיטה - כמו בכל שבת ויום-טוב. 'ברוך שם...' - בקול רם. אין אומרים תחנון ועל חטא¹⁸.

קודם השינה אומרים תשעה מזמורי תהילים: קכד-קלב¹⁹.

מי שנאלץ לאכול ביום-הכיפורים²⁰ אינו מקדש

- 16) שו"ע אדה"ז שם ס"ט.
- 17) 'אוצר' עמ' ריב"ג [בס' שבח-המועדים עמ' 46 הביא שהוא מנהג ותיקין, משל"ה מסכת יומא]. ושם: שהרבי היה יושב במקומו ומסיים התהילים עם הציבור, ובסיימו, נעמד ואומר היהירצון שלאחר אמירת תהילים בשבת ויו"ט. [יש מוסרים: הפעמים ראו שעמד ופתח הסיפור, וקרא ק"ש שעל המיטה עם הפרקים שלפני השינה, ואז יצא מביהכ"נ]. בצאתו, כמדומה שאינו מאחל 'נמר חתימה טובה' וכדומה.
- 18) ספרי-המנהגים עמ' 59. במחזורים דלהלן בהערה הבאה, נדפס לומר נוסח "ריבון העולמים" בסוף ק"ש, ואכן י"א (בשם הרה"ח רש"ח קסלמן ע"ה) זאת גם בשבת ויו"ט, מפני שהזכרת העונן שם אינה אלא סיפור דברים. כיוון שאין משכימים לתיקון חות, צ"ל עד 'ובבטח', ואח"כ כנראה: "כי אתה... שומע תפילה", ואולי גם פסוק "תורה ציונה..." אבל מסתמא לא 'אעירה שחר'.
- 19) ספרי-המנהגים עמ' 54. משמעות 'קודם השינה' (ולא 'קודם קריאת-שמע שעל המטה') היא, לכאורה, בזמן הקרוב ביותר לשינה (לפי אדה"ז) שאין מפסיקין במאומה בין ברכת 'המפיל' לשינה. ובמחזור השלם, הוצאת קה"ת כפר-חב"ד, ימי הסליחות תשמ"ז ושלאח"ז, נדפסו המזמורים הללו לפני ברכת 'המפיל'. וראה לעיל הערה 18.
- 20) לעניין שיעורי (כמויות זומני) אכילה לחולה וכו' ביום-

ואינו צריך לכצוץ על לחם משנה. אבל אומר בברכת המזון 'יעלה ויבוא', ואומר "ביום-הכיפורים הזה, ביום סליחת העון הזה, ביום מקרא קודש הזה"²¹.

מחנכים את הילדים (בנים ובנות) - הבריאים מגיל תשע והכוששים מגיל עשר - להתענות לשעות. ובזמננו אין מרדקים שיתענו בני שתי-עשרה ובנות אחת-עשרה כל היום²². מנהג רווח שגם הילדים מתענים לבילי יום-הכיפורים²³.

ילדים הזקוקים לאכילה ביום הקדוש, יש להשיגה עליהם שלא יאכלו אכילה גסה, ושיברכו כדון²⁴.

היוצא לבית-הכיסא לבילי יום-הכיפורים אחר התפילה, יגיע במקומות המכוסים כדי שיצטרך ליטול ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו ולברך 'אשר יצר' בידיים טהורות. אבל ביום, די בכך שעשה צרכיו (אף 'לקטנים'), כדי ליטול כאמור, מכיוון שצריך להתפלל אחר-כך²⁵.

הכיפורים - ראה 'שיעור מקווה' עמ' קפא. מדות ושיעורי תורה' עמ' רמט. מאחר ש-30 סמ"ק אינם 30 גרם (ראה קובץ יעדיל-תורה, ברוקלין, גיליון סה סימן טד), הרי ממוצע-הצפיפות בלחם לבן הוא 0.4 (12 גרם), בלחם אחיד 0.6 (18 גרם), וניתן ורצוי לדחוס את הלחם וכד' לכלי-המדידה ככל האפשר. לעומת זה, בפירות וירקות המשקל שווה בערך לנפח. 21) שו"ע אדה"ז ס' קפח ס"א; תרי"ח ס"ח (בשער-הכולל פל"ד ס"ט כ' בסידורו פסק שלא לומר זאת, אבל בפסקי הסיפור אות קפה נחלק עליו). ואם שכח לומר 'יעלה ויבוא', ונוכח אחר שסיים ברכת 'בונה ירושלים' - לא יחזור (קיצשו"ע ס' קלג ס"ח. משנ"ב ס"ח ס"ה).

22) שו"ע אדה"ז ס' תרט"ז ס"ה וס"א.

23) בנטעי גביראל פל"ו הע' כב מביא מקור לזה מכלבו הל' ת"ת אות עד, א"א מבוטשאטש ס' תרט"ז ועוד (אבל אם צריכים לכך, לכאורה אין מקום לזה) וראה באלף-המגן למט"א ס' תרט"ז ס"ק ה.

24) אג"ק אדמו"ר מהר"י"צ ח"ז עמ' ב.

25) שו"ע אדה"ז ס' תרי"ג ס"ד-ה. העירי ח"א ששם מדובר על היוצא ללכת ללמוד, אבל היוצא מביית-הכנסא חייב מדינת בנטעי גביראל (כנפסק במהדור"ק ס' ד ס"ח [אף שא"ז אוסר עליו לברך במצבו - ראה סדר ברה"נ בסופו]. משא"כ הטיל מים ולא שפשוף ואף יצא לגדולים ולא נע בידו לא נזכר שם, כיוון שאינו אלא משום 'הכוין לתפילה, כמבואר כאן, וראה גם ס' ז' ס"ב וס"ג) ולכאורה תלוי בפלגותא אם בית-הכנסא ידון עליו דין ביה"כ קבוע לעניין זה (ראה הנסמן בשו"ת יביע אומר ח"ג חא"ח ס' ג), ויש לברר אם המחמיר בזה רשאי להקל ברחיצה ביוה"כ.

במטה-אפרים ס' תרי"ג כ' שהנוטל בכל השנה ג"פ יכול גם עתה ליטול כך, והובא בכמה ספרים ללא חולק. ולפ"ז ניתן